1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են երեսաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ
43-ՐԴ ՏԱՐԻ

12 և 11 ամիսը 10 րուբ.	10 ամիսը 9 րուբ.	9 ամիսը 8 րուբ.	8 ամիսը 7 րուբ.	7 և 6 ամիսը 6 րուբ.	5 ամիսը 5 րուբ.	4 ամիսը 4 րուբ.	3 ամիսը 3 րուբ.	2 ամիսը 2 րուբ.

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.։

ՊՐԷՄԻԱ «Մշակի» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1914 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 րուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետևեալ գրքերից մէկը. «Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1865—1871 թ.», Վրէժնի «Մանրանկարները»։ Վերջին գիրքը կը տրվի նրանց, որոնք բաժանորդագրվել են մինչև 1913 թ. դեկտեմբերի 25-ը։ Մնացած բաժանորդները կը ստանան առաջին գիրքը։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“. Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK“.

100 ՌՈՒԲ. ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Կորցրել եմ մի արկղ, երկարութիւնը մօտ մի արշին և լայնութիւնը քիչ պակաս, բարձրութիւնը 2—3 վերշօկ։ Արկղի մէջ դասաւորված են բազմաթիւ գունազարդ պատկերներ (հայ ձեռագիրներից արտատպած մինիատիւրներ), որ ոչ ոքի պէտք գալ չէ կարող։ Արկղի մէջը կայ նաև հայերէն և ռուսերէն լեզուով տպագրված «Մանրանկարչութիւնը Հայոց մէջ» դասախօսութեանս ծրագիրներից շատ օրինակներ իմ ստորագրութեամբ։ Ոչ ոքի վրա չեմ կասկածում յափշտակութեան մէջ, այլ միայն մոռացմամբ թողել եմ կամ Էջմիածնի կայարանում կամ № 25/26 պօեզդի երկրորդ կարգի վագօնում Էջմիածնից Թիֆլիս գալիս ամսիս 19/20-ին։ Վերադարձնողին սրտագին շնորհակալութեան հետ խոստանում եմ տալ վարձատրութիւն հարիւր րուբլի։

Գարեգին վարդ. Յովսէփեան

Ցանկանալ՝

Թիֆլիսում. Ванкскій соборъ. Епископу МЕСРОПУ.
Երևան. Խորէն եպիսկոպոսին.
Ալէքսանդրապոլ. Հոգևոր կառավարութեան.

տռ. 59. 3—3

ՄԻՍԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԸ

ԽՈՒՏՈՐ ՌՈՄԱՆՕՎՍԿԻ, ԿՈՒԲԱՆԻ ՇՐՋ.

յայտնում է ի գիտութիւն իր յարգելի գնողների, որ ներկայ տարվայ յունվարի 8-ից սկսել է բանել

ԿԱՊԻԱԼՈՎ ՆՈՐ ՎԵՐՑՎԱԾ ՎԱԼՑՕՎԻ ՋՐԱՂԱՑԸ,

ԿՈՒԲԱՆՍԿԱՅԱ ԿԱՅԱՐԱՆԻ ՄՕՏ (Վլադիկավկազեան գծի վրա), որ արդիւնաբերում է օրական մօտ 600 տոպրակ ամենաբարձր տեսակի ալիւր—

ԿՐՈՒՊՉԱՏԿԱ—ՍԷԱՆԿԱ և ՐԱԶՄՈԼ

Այդ ջրաղացի վերաբերմամբ բոլոր պատուէրներով խնդրվում է դիմել իրա՝ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԻ հասցէով՝ Արմաւիր, Կուբանի շրջ.։

(և. շ.) տռ. 28. 8—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. ԿԵՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլօմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։

Ընդունելութիւն՝

Ամէն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը

Անկիւն Սրբ.-Երրորդական հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.

(և.Հ.կ.) տռ. 679. 74—55

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև թարմ ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕՏՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամէն օր 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23, тел. 7—92.

(ա.օ.) տռ. 977 100—63

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Կ. Պօլիս.—Լիակատար համաձայնութիւն կայացաւ ռուսաց և թիւրքաց կառավարութիւնների միջև Հայաստանի բարենորոգումների հարցի առիթով։

ԱԶՈՂ ԼՈՒԾՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Պարիզ, 14/27 յունվարի

Հայկական ազգային պատգամաւորութեան պետ Պօղոս Նուպար-փաշան պատրաստվում է մեկնել Եգիպտոս փետրվարի 8-ին (յունվարի 26-ին)։ Իմանալով այս՝ ես շտապեցի մի տեսակցութիւն ունենալ ծանօթանալու համար հայկական հարցի ներկայ իսկական դրութեան հետ, որովհետև Պօղոս-փաշայի մեկնումը Պարիզից դէպի իր մշտական բնակավայրը կարող է արդիւնք լինել միայն երկու հանգամանքի. կամ այն է, որ նա յուսահատվել է հարցի լուծման մասին, կամ թէ նա հարցը արդէն լուծված կամ լուծման նախօրեակին է համարում և, իր անձնական գործերը կարգադրելու համար, վերադառնում է Եգիպտոս։

Ուրախութեամբ կարող եմ հաղորդել, որ առաջին ենթադրութիւնս սխալ դուրս եկաւ։

Հայկական հարցը գտնվում է իր լուծման մի այնպիսի փազիսի մէջ, որ Պօղոս-փաշայի ներկայութիւնը Պարիզում այլևս անհրաժեշտ չէ դարձնում։

Ահա այն մանրամասնութիւնները, որ իմացայ և կը շտապեմ հաղորդել ձեզ։

Մի երկու ամիս առաջ Բ. Դրան բռնած դիրքը րէֆօրմների խնդրի մէջ անհամբերութիւն էր պատճառում, որովհետև գերմանական գինւորական հրամանատարութեան միջնորդէպը պէտք է ուշացնէր և դժուարացնէր խնդրի լուծումը։ Սակայն այդ ժամանակից ի վեր դիպլօմատիական բանակցութիւնները մեր դատի համար նպաստաւոր հանգամանք ստացան։ Բ. Դուռը, որ առաջ պնդում էր, թէ ընդհանուր վերատեսուչները (Inspecteurs généraux) պէտք է օսմանցիներ լինեն, նշանակված իր կողմից և նրանց մօտ կարող էին լինել միայն եւրօպացի խորհրդականներ, մէկ կողմն թողեց այդ գաղափարը, հասկացաւ այն դուալիզմի վտանգը, որ նա կարող է առաջ բերել, և ընդունեց վերջապէս, որ հայկական նահանգներում մտցվելի րէֆօրմների գործադրութեան վրա հսկեն եւրօպացի ընդհանուր վերատեսուչներ, նշանակված իր կողմից, բայց մեծ պետութիւնների կողմից առաջարկված անձանց միջից։

Ենթադրվում է, որ Թիւրքիան սախլվեց յանձն առնել այդ որոշման ֆրանսիական կառավարութեան զօրեղ ֆինանսական ճնշման ազդեցութեան ներքոյ, որ գործադրվեց Ջավիդ-բէյի վրա, որ եկել էր Պարիզ փոխառութիւն կնքելու։ Ֆրանսիացի մինիստրների խորհրդի նախագահ և արտաքին գործերի մինիստր Դումերգը, ինչպէս լուր է տարածված, կապել է Ֆրանսիայից խնդրված եւմտական օժանդակութեան խնդիրը հայկական րէֆօրմների հետ, որով ստիպել է Թիւրքաց կառավարութեան զիջել։ Այդ մեծ աջողութիւնը, անկասկած, պարտական ենք Պօղոս Նուպար փաշայի ջանքերին, որ քանիցս դիմումներ արաւ Դումերգին։

Րէֆօրմների ծրագրի գլխաւոր կէտի վրա համաձայնութիւնը կայացած լինելով, միւս բոլոր կէտերի մասին բանակցութիւնները կատարվում են Կ. Պօլսում ռուսական և գերմանական դեսպանների և հայոց պատրիարքարանի միջև՝ Բ. Դրան հետ։ Այս օրերս Նուպար-փաշան լուր է ստացել Կ. Պօլսից, որ գրեթէ բոլոր կէտերի մասին համաձայնութիւն է կայացել, ի բաց առեալ գաւառական ժողովների և պաշտօնների բաշխման հաւասարութեան խնդիրները։

Հայկական նահանգների մէջ գործող պաշտօնեաների մասին, որոշված է, որ պաշտօնները ըստ կարելոյն կէս առ կէս բաժանվեն քրիստոնեաների և մուսուլմանների միջև։ «Ըստ կարելոյն» բառը աւելացված է, որովհետև դրականապէս հաւասարութիւնը անկարելի է. սակայն որովհետև պաշտօնեաները ընդհանուր վերատեսուչների կողմից պէտք է կարգվեն, իսկ ընդհանուր վերատեսուչները մեծ պետութեանց կողմից պէտք է նշանակվեն ծանօթ հայասէրներից, ուստի ապահով կարող ենք լինել, որ հայոց շահերը պաշտպանված կը լինեն։ Բ. Դուռը նոյնիսկ մի զիջումն ևս արել է, այն, որ Վանի և Բաղէշի գաւառական ժողովների մէջ հաւասարութիւնն ընդունել է. միւսների համար համեմատականութիւնն է ընդունում և առ այդ նոյնիսկ հայկական իշխանութեան (պատրիարքարանի և առաջնորդարանների) ցոյց տուած հայ ժողովրդի թիւն իբրև հիմք է ընդունում, առանց որևէ քննութեան, համեմատութիւնն որոշելու համար։ Սակայն հայոց պատրիարքարանը խնդրել է, որ հաւասարութիւնը ընդունվի նաև Էրզրումի համար և ¹/₃-ի համեմատութիւնը ևս միացեալ գաւառների համար։ Յայտնի չէ դեռ, թէ Բ. Դուռը ի՛նչ պատասխան է տուել այս հակառաջարկին։ Ամէն պարագայի մէջ, երկու կողմից, ինչպէս նաև ռուսական դեսպանատունը, համաձայն են, որ այս հաւասարութիւնը, որտեղ և գործ դրվի, առժամանակեայ է լինելու, մինչև որ մարդահամար կատարվի, որից յետոյ արդէն, ներկայացուցչութիւնը ժողովների և պաշտօնների մէջ՝ համեմատական պէտք է լինի։

Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպան Գիրսը, որ այնքան մեծ դեր խաղաց և վարեց բանակցութիւնները րէֆօրմների մասին Կ. Պօլսում, այս օրերս եկել էր Պարիզ։ Ինչպէս տեղեկացանք, Պօղոս Նուպար-փաշան տեսակցութիւն է ունեցել նրա հետ և երկարօրէն խօսել են բարենորոգումների ծրագրի մասին։

Տարակոյս չը կայ, որ երկար բանակցութիւններից և անդուլ ջանքերից յետոյ ձեռք բերված ծրագիրը մեր փափագածից շատ հեռու է, սակայն և այնպէս նա պարունակում է խիստ կարևոր զիջումներ, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը արել է նպաստաւոր պարագաների բերմամբ, մանաւանդ մեծ պետութեանց համերաշխութեան շնորհիւ։ Եթէ այդ ծրագիրը խղճի մտօք գործադրվի, իրական առաջադիմութիւն կը կատարվի երկրում։ Արդ, մերժելով այդ ծրագիրը, ինչպէս ոմանք կառաջարկեն, մենք կարող ենք ամեն ինչ վտանգել, որովհետև, դըժբաղդաբար, օսմ. կառավարութեան հեռատեսութիւնից որևէ բան սպասել չենք կարող։

Վերևում ասացի, որ ֆրանսիական մինիստրութիւնը շատ ազդեցիկ օժանդակութիւն ցոյց տուեց, յայտնելով Ջաւիդ-բէյին, թէ որևէ ֆինանսական օգնութիւն պէտք է մերժվի Թիւրքիային, մինչև որ հայկական խնդիրը լուծում գտնէ։ Սակայն պէտք է ի նկատի ունենալ, որ այդ ֆինանսական ճնշումը մշտապէս չէ կարող գործ դրվել, և թէ, ուշ կամ կանուխ, փոխառութիւնը պէտք է կնքվի, ապա թէ ոչ Թիւրքիայի անմխիթարելի դրութիւնը առաջ կը գայ, որի առաջն առնելու համար մեծ պետութիւնները մեծ շահ ունեն։ Հետևաբար, ընդհանուր կարծիքն այն է, դիպլօմատիական շրջանների մէջ, որ միակ անհամաձայնութիւնը, որ այժմ կայ մի կողմից Բ. Դրան և միւս կողմից Ռուսաստանի և հայերի միջև, այն է՝ համեմատականութեան խնդիրը, պէտք է ընդունել, որպէս զի օր առաջ ծրագիրը իրագործվի։ Չէ կարելի այս դնել և թիւրքական կառավարութեան փոփոխութեան վրա և նոր անձանց իշխանութեան գլուխ անցնելուն, որովհետև դժուար է հաստատապէս ասել, թէ նոր կառավարութիւնը աւելի տրամադիր կը լինի ի նպաստ րէֆօրմների։

Իբրև այս դրութեան մէջ, քանի որ միակ անհամաձայնութեան խնդրի մասին այժմ բանակցութիւնները վարվում են Կ. Պօլսում, Պօղոս Նուպար-փաշան իր միսիան աւարտված է համարում և որոշել է ամսիս 26-ին (փետր. 8-ին) վերադառնալ Եգիպտոս, ուր նրա անձնական գործերը կանչում են իրան։

Այս ևս պէտք է հաղորդեմ, որ ընդհանուր վերատեսուչների պաշտօնի համար յարմար կանդիդատները արդէն որոնվում են ռուսաց կառավարութեան կողմից Բելգիայի և Շվեդիայի մէջ։ Մի երկու կանդիդատներ արդէն աչքի առաջ կան։

Քանի որ Պօղոս Նուպար-փաշան իր միսիան աւարտած համարելով (թէև, ըստ պահանջել հարկին, նա վերադառնալու է) մեկնելու է, կը կամենայի մի քանի խօսք ասել։

Նուպար-փաշայի ընտրութիւնը, իբրև ազգային պատգամաւորութեան պետի, անկասկած մի շատ աջող ընտրութիւն էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից։ Սկզբում և նոյնիսկ գործի կիսում, դաշնակցական շրջանները հակառակ դիրք բռնեցին նրա վերաբերմամբ, նոյնիսկ փորձեր և ջանքեր եղան հեռացնել տալու նրան իր պաշտօնից. և շատ ցաւալի է, որ նոյնիսկ Թիֆլիսից դիմումներ են եղել այդ մասին Պօլսի պատրիարքին և նաև Կաթողիկոսին, բայց վերջինս անուշադիր է թողել այդպիսի ստորանքները։ Սակայն դաշնակցականները շուտով հասկացան իրանց սխալը և սկսեցին աջակցել Նուպար-փաշային, թէև, յաճախ, իրանց անտեղի միջամտութիւններով ևս գործը բաւական խանգարում էին։ Այսօր նրանք ստիպված են ի հարկէ իրանց գլուխը խոնարհեցնել Պօղոս Նուպար-փաշայի առաջ և ճանաչել նրա մատուցած ծառայութիւնների կարևոր արժէքը, թէև սրտով դառնացած են, որովհետև նրանք, դաշնակցականները, կը ցանկային, որ այդ խնդրի մէջ գլխաւոր դերը իրանք խաղացած լինէին։ Սակայն ի դէմս Նուպար-փաշայի, որ եղաւ հայ առաջադէմ և ոչ-դաշնակցական տարրերի ընտրելին (այս հարցում կարևոր դեր խաղաց և «Մշակը»), հայոց հարցի լուծման պատիւը, անտարակոյս, պատկանում է ոչ դաշնակցականներին, իսկ որոնք, ընդհակառակը, եթէ ի նկատի ունենանք դաշնակցական մի քանի անհատների (Գ. Զօհրապ, Պ. Հալաճեան, Վ. Փափազեան և այլք) խաղացած տխուր և դատապարտելի դերը, կարող են ապագայ պատմութեան առաջ դատապարտութեան ենթարկվել։ Գ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

25 և 26 յունվարի

Պետերբուրգ.—Բիւջէտային մասնաժողովի մէջ արտաքին գործերի մինիստրը բացատրութիւն տուեց իրան ուղղված հարցերի առիթով, վերաբերեալ Մերձաւոր Արևելքի քաղաքականութեան գործերին։

Պետերբուրգ.—Գիշերս հրդեհ ծագեց Կալաշնիկովի գարեջրագործարանում։ Կրակը լափեց մի քանի բաժանմունք։ Վնասը 75,000 րուբլու է։ Հրդեհը հանգցրին առ. ժամը 9-ին։

Թոյլատրված է գումարել 1914 թ. քաղցկեղ հիւանդութեան դէմ մաքառելու համառուսական համագումար։

Հաստատվեց ժողովրդական լուսաւորութեան ֆօնդի ընկերութեան կանոնադրութիւնը։

Երկաթուղային գործերի խորհուրդը անհրաժեշտ գտաւ լրացնել գնացքներով երթևեկողներին վերաբերող կանոնները մի կէտով, որ հեռաւոր տարածութեան գնացքների վագօնների ընդհանուր բաժանմունքներում թղթախաղը արգելվում է երեկոյեան ժամը 9-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 12-ը։

Դումայական մասնաժողովը բաւականին կրճատեց մամուլի օրինագծի մէջ պարունակվող կառավարական րեպրէսիաները։ Մասնաժողովի նիստին ներկայ էին արդարադատութեան մինիստրը, մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան կառավարիչը և վարչութիւնների ներկայացուցիչները։ Կրճատումներն անվելուց յետոյ, մամուլի գործերի գլխ. վարչութեան կառավարիչը յայտնեց, որ նորից հարկ կը լինի դիմել վարչական պատժի սիստեմին։

Պետերբուրգ.—Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյնս հրամայել բարեհաճեց 1914 թ. զինւորական վարժութիւնների կոչել չորս շաբաթ ժամանակամիջոցով ամենուրեք պետութեան մէջ, առանց պրիվիսլեան երկրի նահանգների, 1911 և 1913 թ. թ. զինւորական ծառայութեան կոչին 1-ին կարգում դասված զինւորներին։

Պետերբուրգ.—Բացվեց խճուղիների գործի ռուս գործիչների առաջին համագումարը։ Ներկայ են մօտ 200 հոգի, որոնց թւում ճան. հաղորդակցութեան մինիստրութեան, նահանգական և զեմստվային վարչութիւնների, ռուսաց աւտոմօբիլային ընկերութեան ներկայացուցիչները։ Համագումարը բացեց ճան. հաղորդակցութեան մինիստր Ռուխլովը։ Մինիստրը յայտնեց, որ ներկայումս կառավարութիւնը իր ձեռքն է առել խճուղային գործը։ Նախագահում է համագումարին մինիստրի օգնական Շչուկինը։

Մոսկվա.—Բժ. Մէէրովիչին գերողներից երեքը դատապարտվեցին 13, 15 և 17 տարով տաժանակիր աշխատանքների. երկու հոգի արդարացան։

Եկատերինոդար.—Բօրսային կօմիտէտը միջնորդում է սահմանել հեռախօս Թէհրանի ու Մարիուպօլի և Թէհրանի ու Խարմիցսկի միջև։

Հելսինգֆորս.—Բոլոր բուրժուական կուսակցութիւնների անունից սէյմին ներկայացված է ուղերձ՝ վերաբերեալ երկրի քաղաքական դրութեան։

Կ. Պօլիս.—Լուրերի համաձայն, Հակկը-փաշան նշանակվում է դեսպան Պետերբուրգում, ուր կը մեկնէ, աւարտելով Լօնդօնում սկսած բանակցութիւնները։

Կ. Պօլիս.—Շօվինիստ շրջանները գոհունակութիւն են յայտնում այն առիթով, որ գերմանացի ինժեներ Լէկկը զրկվել է կառավարական նաւագնացութեան ընկերութեան վերատեսչի պաշտօնից և նրան փոխարինող նշանակվել է Իզմայիլ Հակկըն։ Յոյս են տածում, որ Էնվէր-փաշան այսուհետև ևս կանցկացնէ այդ տեսակ ազգային տենդենցիա։

Կահիրէ.—Եկաւ ծպտեալ կերպով հելլենական այրի թագուհի Օլգա Կոստանտինովնան, որին կայարանում դիմաւորեցին յունաց հիւպատոսը և ռուսաց դեսպանը։

Լէմնօս, Խիօս և Միտիլէնա կղզիների յոյն պահեստի զինւորները կանչվում են զօրամասերը այդ կղզիների զօրքերի կազմը լրացնելու համար։

Լօնդօն.—Վայկօմբում՝ Լօնդօնի մօտ, հիւսների գործադուլի պատճառով ամբողջ շաբաթ տեղի էին ունենում անկարգութիւններ, որ հարկադրեցին ոստիկանութեանը միջամտել։ Գամօրամիտում այրվեց ռուսական ընկերութեան առևտրական պահեստը։ Վնասը 5000 ֆունտ է։

Ստոկհոլմ.—Նախահաշուի քննութեան ժամանակ արտաքին գործերի մինիստրը ցաւակցութիւն յայտնեց Շվէդիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին տարածված սխալ լուրերի առիթով և ասաց, որ Շվէդիայի ինքնապաշտպանողական ձեռնարկութիւնները հետամուտ են միայն խաղաղասէր նպատակների, Շվէդիայի միջազգային քաղաքականութիւնը եղել է և լինելու է անկախ ու ազատ չէզոքութեան քաղաքականութիւն՝ Շվէդիայի շահերից բղխող։

Ստոկհոլմ.—30,000 սօցիալ-դեմօկրատներ կայացրին ցոյցական երթ և ներկայացրին մինիստր-նախագահին ուղերձ՝ պահանջելով կրճատել զինւորական ծախքերը և բողոքեցին ծառայութեան ժամանակը երկարելու դէմ։ Մինիստր-նախագահը, պատասխանելով, մատնանշեց, որ շվէդ ժողովուրդը դեռ երկար ժամանակ հարկադրված է լինելու ծախսել պետական պաշտպանու-

թեան համար. կառավարութիւնը չէ կարող հրաժարվել զինուորական ծառայութեան ժամանակամիջոցը երկարելուց։

Հաագա.—Սխալ է այն տեղեկութիւնը, թէ ամերիկական կառավարութիւնը հրաւէր է ուղարկել Հաագայի երրորդ խաղաղութեան վեհաժողով գումարելու մասին։ Նախ քան վեհաժողովը հրատարակվելու է սովորաբար միջազգային մասնաժողովից մշակված վեհաժողովի աշխատանքների ծրագիրը։ Այդ տեսակ մասնաժողով դեռ գոյութիւն չունի։ Սակայն Նիդէրլանդական մասնաժողովը հոգում է կազմակերպելու այդ տեսակ մասնաժողով։

Հռոմ.—Կաթոլիկների մէջ ուժեղ ագիտացիա է մղվում արդարադատութեան մինիստրի այն օրինագծի դէմ, որ վերաբերում է քաղաքացիական ամուսնութեան։ Օրինագծից դժգոհ են նաև սօցիալիստները, հանրապետականները և արմատականները, որովհետև, տուգանելով այն քահանաներին և ամուսիններին, որոնք կապում են կրօնական պսակ քաղաքացիականից առաջ, օրինագիծն ազատում է յանցաւորներին պատժից, եթէ ամուսինները կը կնքեն քաղաքացիական պսակ մինչև դատարանական որոշումը, թէ յանցաւոր են նրանք։

Պէկին. — Պրեզիդէնտի հրովարտակով պատուիրագրված է շարունակել զոհեր մատուցանել Երկնքին և մեծարել Կոնֆուցիուսին։ Մայրաքաղաքում այդ ծէսերը կատարելու է պրեզիդէնտը իբրև ժողովրդի ներկայացուցիչ։ Պարզաբանված է, որ այդ սովորութիւնները սահմանելը չէ բղխում պետական կրօնից։ Երկրորդվում է, որ Չինաստանում յայտարարված է կրօնական լիակատար ազատութիւն։

Մէկսիկօ.—Լուրերի համաձայն, նախատեսվում է պետական յեղաշրջում։ Զօրքերը կազմ պատրաստ մնում են զօրանոցներում։ Պալատական պահակախումբը ուժեղացված է։ Արտիլէրիան և զօրագնդերը պաշտպանում են զօրանոցին մօտ տեղերը։

Բօմբէյ.—Հրդեհի ժամանակ քաղցրաւենիների խանութում այրվեցին ութ հոգի։

Լիսաբօն.—Մաչադօն կազմում է կաբինէտ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

25 և 26 յունվարի

Սօֆիա. — Լրագիրները անհամակրութեամբ են խօսում սերբ-բուլգարական դաշնակցութիւնը վերականգնելու մասին։ Ստամբուլօվեանների օրգան «Վօլիա»ն ասում է, որ Բուլգարիան կարիք չունի դաշնակցութեան, որն անհրաժեշտ է Սերբիային. Բուլգարիան չէ սպառելու իր ուժերը արտաքին ձեռնարկութիւնների համար, այլ կը գործադրէ նրանց ներքին բարգաւաճման համար։

Սօֆիա. — Դանէվի հակառակորդները ցոյց արին այն ժողովարանում, ուր Դանէվը հանդէս եկաւ ճառով։ Նրա հասցէին աղաղակեցին՝ «կորչի՜ դաւաճանը»։ Դանէվը խօսեց մի ժամի չափ։ Ճառը շարունակ ընդհատվում էր։

Լօնդօն.— Ռէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն, երրեակ դաշնակցութեան պետութիւնների դեսպանները, իւրաքանչիւրը առանձին, բերանացի հաղորդեցին արտաքին գործերի մինիստրութեանը իրանց կառավարութիւնների պատասխանները Գրէյի վերջին նօտային՝ Ալբանիայից զօրքերը դուրս հանելու և Եգէյեան կղզիների հարցի առիթով։

Կ. Պօլիս. Ներքին գործերի մինիստրը մեկնեց Ադրիանուպոլսի ուղղութեամբ։ Կարծում են, որ նա մտադիր է դիտել Մակեդոնիայից փախած թիւրքերի գաղթավայրերը։

Բուխարէստ. —Եկաւ Վէնիզէլօսը։

Բուխարեստ.—Բացվեց բալկանագիտութեան ինստիտուտ։

Բուխարեստ.—Թագաւորը ընծայեց Վենիզէլօսին իր լուսանկարը թանգագին շըրջանակով։

Բերլին.—Վաղը պրինց Վիդը մեկնում է Հռօմ։ Պրինցի հօֆմարշալը մեկնել է Տրիէստ։

Բերլին.—Պրինցը և պրինցէսի Վիդը նախաճաշեցին ունգարական դեսպանի մօտ։ Ներկայ էին արտաքին գործերի մինիստր ֆօն-Եագօվը և իտալական դեսպանը։

«Նորդ-Դոյտշէ Ալգ. Ցայտ.» ճշդում է, որ Աւստրօ-Ունգարիան և Իտալիան տալիս են պրինց Վիդին ի հաշիւ ալբանական փոխառութեան աւանս 10 միլիօն՝ հերթական ծախքերը կատարելու համար։

Հռոմ.—Իտալիայի ներկայացուցիչները Կ. Պօլսում և Աթէնքում միաժամանակ միւս մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչների հետ միասին հրահանգ ստացան յայտնելու յունաց և թիւրքաց կառավարութիւններին իրանց կառավարութիւնների վճիռը կղզիների հարցի նկատմամբ։

Ստեֆանիի գործակալութիւնը հերքում է Ալբանիա իտալական զօրք ուղարկելու տեղեկութիւնը։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 յունվարի

Թէհրան.—Պարզվում է, որ Թէհրանում 16,000 հոգի ցանկանում են մասնակցել մէջլիսի ընտրութիւններին։ Մայրաքաղաքում ընտրութիւնները վերջանալուց յետոյ, այդպիսիները պէտք է կատարվեն առանձին նահանգներում։ Կառավարութիւնը նախագծել է մէջլիս գումարելը զուգադիպել թագադրութեանը, որպէս զի շահը կարող լինի երդում տալ ուղղակի մէջլիսին։ Սակայն այդ հազիւ հնարաւոր լինի, որովհետև թագադրութեան հանդէսը յուլիսի սկզբից յետաձգվում է յունիսի սկզբին, երբ մայրաքաղաքում լինում է անտանելի շոգ։ Կառավարութիւնը յուզված է Ատրպատականից, որի ազգաբնակութիւնը չէ կամենում ձեռնարկել ընտրութիւններին։ Երկրի քաղաքական գործիչների մեծ մասը կողմնակից է, որպէս զի մէջլիսը գումարելուց անմիջապէս յետոյ՝ ստեղծվի սենատ, որի գոյութիւնը պայմանաւորված է հիմնական օրէնքներով։ Սենատը բաղկանալու է 60 անդամից, որոնցից 30-ը նշանակվում են շահից։ Գոյութիւն ունի մտադրութիւն՝ ստեղծելու պետական խորհուրդ կառավարութիւնից հրաւիրված անձերից բաղկացած, որոնք ունենալու են խորհրդակցական ձայնի իրաւունք մինիստրների խորհրդին կից։

Նախկին շահի Պետերբուրգ այցելելու հետ պտտվում են բազմաթիւ անհեթեթ լուրեր, թէ շահը մտորում է վերադառնալ Պարսկաստան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. Դ. ԿԻՊՐԻԱՆԻԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Կիրակի, յունվարի 26-ին, ցերեկվայ ժ. 1—5-ին տեղի ունեցաւ վրաց բեմի դերասան Կոնստանտին Կիպրիանիի 45-ամեայ բեմական և գրական գործունէութեան յոբելեանը վրաց թատրոնում։

Թատրոնի մուտքը և բեմը զարդարված էին ծաղիկներով, դրօշակներով, իսկ երեկոյեան գոյնզգոյն լապտերներով։ Թատրոնը լի էր վրաց հասարակութեան զանազան խաւերի անձերով։

Ճիշդ ժամը 2-ին բարձրացաւ վարագոյրը։ Բեմի վրա նստած էին թէ քաղաքի և թէ գաւառներից եկած պատգամաւորները, ներկայացուցիչները իրանց ուղերձներով և ընծաներով, երգեցիկ խումբը և համքարների ներկայացուցիչները։ Յոբելեարին բեմ բերեց վրաց ծերունի բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելին. հնչեց երաժշտութիւնը, ամենքը ոտքի կանգնելով ողջունեցին. թատրոնը թնդաց համակրութեան և «վաշա» աղաղակներով։

Ողջոյնի առաջին ճառը արտասանեց բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելին։ Ապա հետըզհետէ ողջունեցին պատգամաւորութիւնները —յոբելեանական յանձնաժողովը, Վրաց թատրոնը, Արքունական թատրոնի օպէրային խումբը, ռուսաց դրամատիկական ընկերութեան խումբը, Արտիստիկ. թատրոնի վարչութիւնը, Ժողովրդական Տան ռուսական, վրացական, մալօռուսական, ասորական սեկցիաները, Թիֆլիսի, Քութայիսի, Բաթումի, Սղնախի, Օզուրգէթի քաղաքային վարչութիւնները, վրաց բոլոր կուլտուրական, կրթական, հասարակական, դասակարգային հաստատութիւնները, վրաց ականաւոր գործիչները, որոնց թւում Լեօնիդ եպիսկոպոսը (որ ուղարկել էր գրութիւն), վրաց մամուլը։ Հայկական հաստատութիւններից ողջունեցին Հայոց Դրամատիկական Ընկերութիւնը (տ. Մամուլեան), հայ դերասանական խումբը (տ. և պ. Արմէնեան), Ժողովրդական Տան հայկական սեկցիան (պ. Յ. Տէր-Գրիգորեան), «Մշակ» լրագրի և «Տարազ-Աղբիւր» հանդէսների խմբագրութիւնները։ Ողջունեցին նաև Մուսուլմանական Բարեգործական Ընկերութիւնը և Թատրոնական Ընկերութիւնը։

Վրաց հաստատութիւնների և զանազան անձանց կողմից մատուցվեցին բազմաթիւ թանգագին ընծաներ, ծաղկեայ և դափնեայ պսակներ։

Հանդէսը շատ շքեղ էր, հանդիսաւոր և փառաւոր։

Երեկոյեան նոյնպէս տեղի ունեցաւ յոբելեանական հանդէս. Ներկայացվեցին զանազան պիէսներից արարուածներ, որոնց մէջ և Սունդուկեանի «Պէպօ» պիէսից, ուր յոբելեարը հանդէս եկաւ Գիքօյի դերում։ Ներկայացման կէսում յոբելեարին ողջունեց վրաց դերասանական խումբը և ուղերձ մատուցեց, հանդերձ ընծաներով։ Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցաւ բանկէտ և ճառախօսութիւններ ի պատիւ յոբելեարի։

«Մշակ» լրագրի խմբագիր Հ. Առաքելեանը հետևեալ խօսքերով ողջունեց յոբելեարին.

«Խորապէս յարգված Կոնստանտին Դմիտրիեվիչ.

«Թոյլ տուէք և հայ մամուլի աւագագոյն օրգան «Մշակին», որ ձեր արտիստական փառաւոր գործունէութեան ականատես է եղել, մատուցանել ձեզ իր խմբագրութեան և աշխատակիցների անկեղծ շնորհաւորութիւնները։

«Դուք ամբողջ 45 տարի աշխատեցիք յօգուտ մայրենի վրաց բեմի, բայց ձեզ նման արտիստները, որոնք օժտված են իսկական անզուգական տաղանդով և որոնք թէև գործում են ազգային ասպարէզում, սակայն ծառայելով գեղարուեստին, հանդիսանում են նաև միջազգային, հանրամարդկային գործիչներ և, իբրև այդպիսիներ, արժանի են ոչ միայն իրանց սեփական ազգի, այլ և օտար ազգութիւնների մեծարանքին, որովհետև, իսկապէս, տաղանդը, ուր և գտնվի, ինչպիսի շրջանում և գործելիս լինի, օգուտ տալով իր ազգութեան, որի մէջ գործում է, դրանով օգուտ է տալիս և մարդկութեան, որ բաղկացած է ուրոյն ազգութիւններից։

«Եւս առաւել հայ հասարակութիւնը, հայ մամուլը և ինտելիգենցիան չէին կարող անտարբեր մնալ դէպի վրաց ժողովրդի այսօրվայ կուլտուրական տօնը, որովհետև դուք, պատկառելի յոբելեար, օտար չէք եղել և հայ թատրոնին։ Չէ որ դուք տուել էք Գ. Սունդուկեանի, ձեր բարեկամի և ձեր տաղանդը յարգողի անման ստեղծագործութեան գլխաւոր հերոսներից մէկի ամենակատարելագործված տիպը, Գիքօյի տիպը «Պէպօ» պիէսի մէջ։

«Թոյլ տուէք ուրեմն մաղթել ձեզ դեռ երկար տարիներ ծառայել նոյնպիսի բեղմնաւորութեամբ ձեր մայրենի բեմին և կոչել՝ կեցցէ վրաց բեմի տաղանդաւոր և բազմաշխատ գործիչ Կոնստանտին Կիպրիանին»։

Հ. Առաքելեանից յետոյ ողջունեց հայերէն Տ. Նազարեանը «Աղբիւր»-«Տարազի» կողմից ջերմ խօսքերով և յայտնելով որ Գրական-Գեղարուեստական Սալօնի առաջիկայ երեկոյթը նուիրված կը լինի պատկառելի յոբելեարին։

Թէ Հ. Առաքելեանի, թէ Տ. Նազարեանի, ինչպէս և միւս հայ ներկայացուցիչների երևալը և ճառերը ողջունվեցին վրաց հասարակութեան կողմից եռանդագին ցոյցերով և օվացիաներով։

ՀԱՅ ԳԻՒՂ. ԵՒ ՏՆԱՅՆ. ԸՆԿ. ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, երեկոյեան ժամը 7-ին, տեղի ունեցաւ Հայոց Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկ. ժողովի շարունակութիւնը։ Հաւաքվել էր բաւական մեծ թւով հասարակութիւն։ Սկզբում, քարտուղար Ա. Աճմասեանը զեկուցումն արեց այն մասնակցութեան մասին, որ ընկերութիւնը պէտք է ունենայ այս տարվայ դեկտ. ամսին Թիֆլիսում գումարվելիք կօօպերատիվների համագումարին։ Ապա ժողովը լսեց պ. Գաբրիէլ Մնացականեանի զեկուցումը «Անդրկովկասի տարբեր զօների տնտեսական դրութեան կարիքները» վերնագրով։

Այդ զեկուցումը շատ հետաքրքրական էր և, ինչպէս նա, նոյնպէս և Աւ. Սահակեանի նախորդ ժողովում կարդացված զեկուցման թէզիսները առաջ բերին մտքերի և կարծիքների եռանդուն փոխանակութիւն։ Այդ զեկուցումների մասին առանձին կը խօսենք։ Ժողովի վերջում կատարվեց վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամների ընտրութիւնը։ Ընտրվեցին պ. պ. Ս. Խարազեան, Գ. Պապօվեան և Արշակ Ղազարեան։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Կիրակի, յունվարի 26-ին, Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ Ն. Ա. Նեկրասովի անուանը նուիրված գրական-երաժշտական ցերեկոյթը, որ կազմակերպել էր Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան ռուսական սեկցիան և որը կազմված էր բաւականին հետաքրքրական և բազմակողմանի ծրագրով։ Ցերեկոյթը բացվեց Կ. Կալլօվի՝ Նեկրասովի ստեղծագործութեան մասին արած համառօտ առաջաբանով. այնուհետև սկսվեց երաժշտական և գրական բաժինը, որին մասնակցում էր ի միջի այլոց և Ցիոմէլիձէի երգեցիկ երկսեռ խումբը։

Ժողովրդական Տունը ծայրէ ի ծայր լիքն էր հանդիսատես ժողովրդով։

Նոյնանման մի ցերեկոյթ էլ առաջիկայ փետրվարի 16-ին կազմակերպվելու է և վրաց սեկցիան՝ նուիրված Գ. Ծերեթելիի յիշատակին։

—

Ժողովրդական համալսարանի հայկական սեկցիայի հերթական դասախօսութիւնը յունվարի 26-ին տեղի չունեցաւ նրա գործունեայ անդամներից մէկի՝ Արշակ Կարապետեանի յանկարծակի մահվան պատճառով, որի թաղումը տեղի ունեցաւ այդ օրը։ Հանգուցեալը անցեալ չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 11-ին տուն համնելով այնքանը միայն կարողանում է հասկացնել, որ ինքը թունաւորված է, բայց թէ ով և որտեղ են թունաւորել, այդ բացատրել չէ կարողանում և մինչև հիւանդանոց հասցնելը ճանապարհին հոգին աւանդում է։

Ա. Կարապետեանը, թէև հազիւ գրագէտ մի աշխատաւոր էր, սակայն, ինչպէս ասացի, վերին աստիճանի գործունեայ և սեկցիայի եռանդուն մշակներից մէկն էր։

Հայկական սեկցիան, յարգելով հանգուցեալի յիշատակը, թէ նրա թաղման ծախքերի հոգացողութիւնն իր վրա առաւ և թէ ամբողջ կազմով ներկայ գտնվեց թաղմանը։

Բ. Մկրտումեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կարմրուկ հիւանդութիւնը մեզանում

Մեղրի, 23 յունվարի

Մեղրիում տարածված է փոքրիկների մէջ կարմրուկ-տարափոխիկ հիւանդութիւնը և արդէն տարել է մի քանի անմեղ զոհեր։ Օրէ-օր վարակը տարածվում է։ Բժիշկ չը կայ, միայն ֆէլդշէրն էլ իր գիտցածով է կարողանում օգնութեան գալ։

Յունվարի 10-ից յետոյ սար գիւղերում մեծ քանակութեամբ ձիւն է եկել։

Ե. Վ.

—

Եղանակները մեզանում

Ղօթարի հանքեր, 18 յունվարի

Երկար ժամանակ է, ինչ մեզանում լաւ, տաք և գեղեցիկ գարնանային օրեր էր անում. բայց յունվարի 10-ի սկսած ձիւնը հազիւ դադարեց 14-ին, երբ արդէն գետինը ծածկված էր 3 վերշօկ խորութեամբ ձիւնով, որից յետոյ օրերը նորից լաւացան. արևի տաքութիւնից ձիւները հալվեցին և ճանապարհները ցեխացան. Եղանակների այսպէս շուտ-շուտ փոփոխվելը անպատճառ իր վատ և վնասակար հետևանքները կունենայ, որը ցոյց կը տայ մեզ մօտիկ ապագան։

Կ. Շ.

—

Բագուի ընթացիկ կեանքից

Բագու, 22 յունվարի

Բագ. վարչութիւնը սկսել է կուլտուրական քայլեր անել։ Քաղաքն ունի գրադարան՝ 15,000-ից աւելի գրքերով, սակայն չէ ունեցել մի շէնք, որը ծառայելիս լինէր միմիայն գրադարանին և ընթերցարանին։ Այժմ քաղաքային վարչութիւնը հերթական է դարձրել այն հարցը, որ քաղ. գրադարանից, բացի ծառայողներից, պիտի օգտվեն նաև քաղաքացիք, ուստի առաջարկված է առանձին շէնք վարձել քաղաքի կենտրոնում և ընթերցանութեան համար նոր գրքեր ձեռք բերել։

Վարակիչ հիւանդութիւնները բաւական տարածված են երեխաների մէջ, ինչպիսին է դիֆտերիտ, ծաղիկ, սկարլատին և այլն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՊՏՏԻ...

(E pursi muove)

Մի ծիծեռնակը գարուն չի բերի հետը։

Մի ծիծեռնակը գարուն անգամ չի գուշակի։

Բայց ձմրան դաժան ցրտին, զօրեղ քամուն հաճելի է տեսնել ծիծեռնակ և երազել կանաչ գարուն։ Տեսնել ծիծեռնակի սև աչերը, փոքր կտուցը, նախշուն թևերը և երկար պոչը, որ փոքր մանուկները համարում են Քրիստոսի պատառաքաղը... Մի՞թէ չը գիտէք, որ խորհրդաւոր ընթրիքին ծիծեռնակը դարձել էր Քրիստոսի պատառաքաղը... Այդպէս էին համոզում ինձ ծերերը իմ մանկութեան օրերին։

Տես, ասում էին նրանք, դառնալով ճնճղուկին, նա շտապել է տանել այն գամերը, որոնցով գամել են խաչին Քրիստոսին։

Մանուկ բարեպաշտներ, մենք ատելով ատում էինք խեղճ ճնճղուկներին, որովհետև նրանք տարել են խաչի գամերը Գողգոթա, և սիրում էինք ծիծեռնակներին, որ Քրիստոսի պատառաքաղներ էին դարձել...

Մենք ոչնչացնում էինք ճնճղուկների բոյները, քարեր էինք նրանց նետում և միշտ զմայլած, սիրով նայում էինք ծիծեռնակներին, որ առանց վախի թռչում էին մեր շուրջը։

Ահա այսօր էլ պատուհանիս պատշգամբին կանգնել է մի սիրուն ծիծեռնակ սև աչքերով, փոքր կտուցով, նախշուն թևերով և Քրիստոսի պատառաքաղ-պոչով։

Նա բերած չէ ինձ գարուն և գարուն էլ չէ գուշակում։

Բայց նա այնքան սիրուն է, նա այնքան ուրախացնում է իմ սիրտը...

Նա թռել, եկել է ինձ մօտ հեռուից, շատ հեռուից, խաւար, խուլ Պարսկաստանի խաւար, խուլ Ուրմիայից, ուր հայութիւնը խարխափում է խաւարի մէջ, կարօտ լուսաւորութեան ջերմ շողերին։

Այնտեղ քահանաները այնպէս տգէտ են, որ չեն հասկանում իրանց կարդացածը։

«Նաւակատիս» կարդում են... «Նաւահանգիստ»։

«Հեռաստանէ»... «Հրէաստանն է»...

«Համարձակ»... «Համաձայն»։

«Տնօրէնութիւն»... «Անօրէնութիւն» և այլն։ Զարմէ շարունակել։ Այնպէս չէ՞։ Կոյր է ժողովուրդը, կոյր են նրա հոգևոր հովիւները. ինչպէս հովիւն, առաջնորդն, փրկէն տգիտութիւնից և խաւարից իրանց հօտը...

Այնտեղ հայերը ապրում են խառն ասորիների հետ։ Որ գիւղում մեծամասնութիւն կազմում են հայերը, գործածական լեզուն հայերէնն է. որ գիւղում մեծամասնութիւն կազմում են ասորիները, գործածական լեզուն ասորերէնն է, իսկ հայերէնը մոռացվում է։

Հայերէնը մոռացվում է և հայերը այլասերվում են...

Գեղեցիկ ծիծեռնակը ինձ համար բոլորովին անծանօթ, բայց իմ «կենաց ազօթարար» Ս. Վ. Լազարեանի նամակն է։

«Ձեր Ուրմիոյ մասին գրած բանասիրականը՝ —«Լոյս է Բագուն», —կարդում եմ ես. մեր վաճառականներին աւելի շուտ ազդած է, քան Բագուի և Թիֆլիսի կրեսոսներին, որոնք նման այն ճարպիկ օձերին, որպէս զի թովիչների ձայնը չլսեն, իրանց պոչերը ականջների ծակերի մէջ մտցնում են («զի մի լուիցեն զձայն թովչի ճարտարի»)։ Լազարեան հայր-սուրբը Ծննդեան պասօտ եկեղեցում խօսում է մանուկ սերունդը կրթութեան մասին, և պ. պ. Շահպալդեանը, Մանասէրեանը, Աւագեանը և Աւթանդիլեանները իսկոյն ստորագրում են տեղն ու տեղը 7000 րուբլի՝ դպրոցի յատուկ սեփական շէնք շինելու համար։ Խօշոր առևտրական տներ խոստանում են մեծ-մեծ գումարներ տալ և... «Թուրք բարձր պաշտօնեաները նոյնիսկ խնդրում են, որ թոյլ տան նրանց մասնակցել նուիրաբերութեան»։

Հայր-սուրբը կարդալով «Լոյս է Բագուն»՝ իսկոյն ձեռնարկում է սուրբ գործին։ Քսան օրվայ ընթացքում նա շըրջում է վիճակի տասը հայ գիւղեր, յորդորում է, համոզում է բանալ դպրոցներ՝ հայ մանուկներ կրթելու համար։ Չէ՞ որ լուսաւորութիւնը այն միակ ուժեղ զէնքն է, որ կը փրկէ մեզ ամէն մի վտանգից։

Նա կարողանում է բանալ երեք դպրոցներ Ռահալայում, Գեարդիբաթում և Իսալու գիւղերում։ Երեք դպրոցներ—երեք լապտերներ՝ մանր աղայոց կեանքի ճանապարհները լուսաւորող։

Ահա ինչ կարողացել է անել մի վարդապետ իր եռանդով և խօսքով։ Ահա ինչ կարող է անել մի հայ վարդապետ քսան օրվայ մէջ։

Ես կարդում եմ, նորից կարդում հայր-սուրբի զգածված տողերը, որոնք կամաց-կամաց խառնվում են իրար, բառերը կարծես կենդանանում, մի-մի ելնում նամակից, բարձրանում, թռչում և պտտում գլխիս, ծիծեռնակներ, անթիւ, անհամար ծիծեռնակներ դարձած փոքր կտուցներով, սև աչքերով, նախշուն թևերով և Քրիստոսի պատառաքաղ պոչերով, թռչում և երգում մի դուրեկան, քնքոյշ մեղեդի, որ շշնջում է, արբեցնում ինձ և առատ արտասուքներով լցնում աչքերս։

Ո՞ւր եմ ես լսել այդ մեղեդին։ Ինչու՞ նա այնքան ինձ յուզում է, ոգևորում։ Ի՞նչ կախարդական ուժ կայ այդ երեք խօսքերի մէջ, որ երգի ամբողջ բովանդակութիւնն է՝

E pursi muove...

Եւ սակայն կը պտտի։

Կը պտտի, երգում են սիրուն ծիծեռնակները երկնքում... Ոչ, ծիծեռնակներ չեն երգողները։ Դա սիրտս է, սիրտս բղխում է՝ կը պտտի, կը պտտի, միայն փոքր ինչ ճիգ, փոքր ինչ աշխատանք, անձնուէր, սուրբ աշխատանք...

Երէկ մի կաթիլ, այսօր մի կաթիլ, վաղը մի կաթիլ, ջրի կաթիլներ և կաթիլներ, որ ընկնում են մէկը միւսի ետևից անդադար, անհամար, անվերջ, ապառաժ քարի վրա, կակղացնում, փափկացնում քարը, ու-ըը կարծես զարմացած վերջապէս բանում է իր ծոցը, ընդունում իր գիրկը այդ կաթիլները, յետոյ փշրվում, տապալվում, բանալով մեր առաջ լայն հարթ ճանապարհ...

Իսկ և իսկ այդպէս են և հայ քարացած մտքերը, հայ քարացած սրտերը։

Նրանք էլ անհամբեր սպասում են իրանց կաթիլներին։

Նրանց կոշտ կեղևներն էլ կը կակղեն, կը փափկեն այդ կաթիլներից։ Հայ սրտերը, հայ մտքերը կը բանան մեզ համար իրանց գիրկը, կընդունեն սկզբից դուցէ բարկացած, յետոյ սիրով մեր պատգամները— կաթիլները, և ամէն մի կաթիլ մի-մի թանգագին մարգարիտ կը դառնայ։

Մի-մի թանգագին մարգարիտ մեր այժմեան խղճացած կեանքի համար, որին դեռ տիրում է մութ խաւարի սուգը...

Այդ օրը, բարեկամներ, հեռու է մեզանից, շատ հեռու։

Մենք, այժմեայ հրապարակախօսներս և գործիչներս, նրա լուսաբացը չենք տեսնի։

Բայց այդ օրը կը գայ, անպատճառ կը գայ, ինչպէս այս գիշերից յետոյ վաղվայ լոյս առաւօտը։

Երէկ կաթիլ, այսօր կաթիլ, վաղը կաթիլ, կաթիլներ, միշտ կաթիլներ. դա մի հզօր, անպարտելի ուժ է, որի առաջ ոչ մի արգելք՝ արգելք չէ, որը ամէն բան կը յաղթէ, որին ամէն բան կը հպատակէ, կը հնազանդէ։

Մի՞թէ այդպէս չեն փշրվում, տապալվում ապառաժ քարեր, բանալով մարդկութեան առաջ լայն և հարթ ճանապարհ, մինչ այդ անյայտ։

Այդպէս էլ կը փշրվեն և կը տապալվեն այն հաստ, կոշտ, ամուր քար-կեղևները, որ դեռ առ այժմ ծածկում են, փակում հայ մտքերը, հայ սրտերը կարծես մի մռայլ բանտի մութ կապարէ կամար...

E pursi muove.

Եւ սակայն կը պտտի... կը պտտի... շարունակենք մեր գործը, շարունակենք տեղալ մեր մտքերի, համոզմունքների, սրտերի խորքերից պատգամներ, կաթիլներ, որ օր առաջ այդ հաստ, կոշտ, ամուր քար-կեղևները փշրվեն, տապալվեն, որ հայ միտքը ազատվի կապանքներից, հայ սրտերը վերջապէս վարդերի նման անուշահոտ և գեղեցիկ բացվեն, խօսեն...

Որ մեր ազգի վերածնութեան գեղեցիկ գործի մէջ, և իմ, և ձեր, և բոլորիս բաժի, ազնիւ կաթիլները անպակաս լինեն...

Ի՞նչ փոյթ, որ այդ վերածնութեան օրը մեր ոսկորներն էլ չեն մնալու, անուններս էլ կը մոռացվեն...

Թող այդ ոսկորները պարարտեն սուրբ հայ հողը, իսկ անունների ետևից թող վազեն եսամոլ անփառները...

Եւ սակայն...

Կը պտտի... կը պտտի...

Գր. Չալխուշեան

վերջին 20 օրվայ մէջ 322 այդպիսի հիւանդութիւններ է տեղի ունեցել։ Բարեբաղդաբար մահացողները փոքր % են կազմում։

Այս օրերս պետական-հողային հիմնարկութեան մէջ տեղի կունենայ խորհրդակցութիւն, որը պիտի զբաղվի Բագուի այն նաւթահողերի հարցով, որ շախտեր են կոչվում։ Այդ «շախտերը» մի մի պատուհաս են դարձել ինչպէս շահագործող շատ փոքր արդիւնաբերողների համար, նոյնպէս պետական պաշտօնեաների։ Շախտը նաւթի հորին են ասում, որ պիտի փորել ձեռքի մեքենայով ոչ աւելի խորը, քան 40 սաժէն։ Շատերը ահագին ծախս են դրել, վատնել ունեցած-չունեցածը, հասել են որոշված 40 սաժէնին, բայց նաւթ ստանալ չեն կարողացել։ Նրանք յոյս ունեն, որ եթէ 10—20 սաժէն էլ փորեն, թէ իրանց ծախսերը կը հանեն և թէ օգուտ կը ստանան, սակայն այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է թոյլտուութիւն, որը հեշտութեամբ չէ ստացվում։

Շամախու թեմ. առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոսը դեռ Բագուումն է. նա աշխատում է թեմ. դպրոցի համար, պաշտօնապէս գրել է Թիֆլիսի հոգ. իշխ. գործակալին, որպէսզի Հ. Մելիքեանից ստանայ նուիրատուութեան այն ստորագրութիւնը, որը 1906 թւից մնացել է նրա մօտը և որի համար մօտ երկու տասնեակ տարիներ լռութիւն էր պահում։ Սակայն շնորհիւ «Մշակի» մէջ լոյս տեսած մի քանի նամակների՝ Մելիքեանը խոստովանեց «Հորիզոնի» մէջ, որ 275,000 ր. հանգանակութեան թերթը իր մօտն է։

Եղանակները մերթ անձրևային են, մերթ գարնանային. ձմեռվայ նշան չը կայ։

Կենսական մթերքները թանգ են։

Փակվեց «Բագուի Ձայնը»։

Ս. Գարագաշ

ՀԱՆՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Աշխարհիս երեսին ամենամեծ և ամենահարուստ գրադարանը, որ ունի ամենից շատ գրքեր, Լօնդօնի Բրիտանական Գրադարանն է. դրանից յետոյ ամենից շատ գրքեր ունեցողը Պարիզի Ազգային Մատենադարանն է, իսկ երրորդ տեղը պատկանում է Պետերբուրգի Կայսերական Հանրական Գրադարանին (Императорская Публичная Библіотека), որի գոյութեան 100-ամեայ յոբելեանը տօնվեց Պետերբուրգում յունվարի 2-ին. ներկայ էր ամբողջ պաշտօնական Պետերբուրգը. աչք ցաւեցնելու չափ շատ էին փայլուն շքանշանները և կարմիր ժապաւէնները. ընդարձակ «ընթերցանութեան դահլիճը», որ յատուկ այդ օրվայ համար մեծ շքով զարդարված էր, լուսաւորվել է էլեքտրականութեան փայլուն ոդկոյդներով. յատուկ պատուանդանի վրա դըրված է ճառախօսների ամբիոնը, սրան մօտիկ գրադարանի վարչութեան սեղանը՝ կապոյտ մահուդով ծածկված. աթոռների առաջին շարքում նստած էին՝ Կօկօվցեվ, Վիտտէ, Գօլուբեվ, Սերգէյ եպիսկոպոսը, մինիստրների օգնականները, Պետական Խորհրդի և Դումայի շատ անդամները, սրանց ետևում՝ պատգամաւորները, ձեռներին փաթաթուած կազմած ուղերձներ, մի քանիսի մօտ թանգագին ընծաներ՝ հին ձեռագիրներ...

Ես էլ ներկայ էի յոբելեանի տօնակատարմանը, որպէս ռուս մամուլի ներկայացուցիչ։ Ժամը 12-ին հոգեհանգիստ է կատարվում գրադարանի հանգուցեալ աշխատաւորների յիշատակին։ Ժամը 1-ին սկսվում է յոբելեանական հանդէսը։ Լուսաւորութեան մինիստր Կասսօն կարդում է կայսերական գրութիւնը. բոլորը ոտքի են կանգնում. երբ աւարտվում է ընթերցումը, ներկաները ուռա են գոռում, նուագախումբը երեք անգամ կրկնում է կայսերական հիմնը։ Ապա աւագ-գրադարանապետ Ձեչուլին համառօտակի պատմում է գրադարանի ներկայ դրութեան մասին, որից յետոյ գրադարանի զառամեալ վերատեսուչ Կօբեկօն, անցած օրերի և շքանշանների ծանրութիւնից կորացած, հերթով կանչում է եկած պատգամաւորներին. սրանք մօտենում են ամբիոնին, կարդում ուղերձները, սեղմում Կօբեկօյի ձեռքը և տեղի տալիս նորերին։

Եւ այսպէս գալիս են մօտ 90 պատգամաւորութիւն, ամեն մէկը բաղկացած մի քանի անձնաւորութիւններից. շնորհաւորանքներ լինում են գիտութեան և գեղարուեստների ճեմարանների կողմից, բոլոր ռուսական համալսարաններից, գիտական ընկերութիւններից և այլ մասնաւոր անհատներից։ Ոչ Կաթողիկոսը և ոչ Գէորգեան ճեմարանի վարչութիւնը չէին ուղարկել պատգամաւորութիւն։ Ապա վերատեսուչը կարդում է գրադարանի նոր պատուաւոր անդամների ազգանունները, որ հաստատել է Թագաւոր կայսրը. դրանց մէջ մտնում են՝ Կասսօ, իշխանուհի Ուվարօվա (Մօսկվա) և ուրիշները։ Եղաւ ընդմիջում, հիւրերին հրաւիրեցին գրադարանի միւս դահլիճները և հիւրասիրեցին արտասահմանեան մրգերով, քաղցրեղէնով և շամպանիա գինով։ Նորից կարդացվում են ուղերձներ. վերջում Կօբէկօյի առաջարկութեամբ խումբը երեք անգամ նուագում է հիմնը, նկարում են հանդէսը և ցրվում։

Պաշտօնական, չոր յոբելեան. բացակայում էին ժողովրդի հարազատ ներկայացուցիչները, որոնց մենք այնպէս սովորել

էինք ուսուցչական համագումարի աղմկալից նիստերին։ Բայց չը նայած այս կողմնակի հանգամանքին՝ Հանրական Գրադարանի գոյութեան 100-ամեայ յոբելեանը մի նշանակալից երևոյթ է, և ես մի քանի տողով կը հաղորդեմ գրադարանի համառօտ պատմութիւնը և նրա նշանակութիւնը։

Կայսերական Հանրական Գրադարանը միակ մատենադարանն է, ուր կարելի է գտնել ամեն տպագրված հատոր, որ երբևիցէ լոյս է տեսել Ռուսաստանում, ինչ լեզուով էլ լինի. այս գրադարանը ռուսական պետութեան մտքի գանձարանն է, դէպի որը ամեն տեղից հոսում են հարստութեան աղբիւրներ. այս գրադարանը ռուս գրողների քարոզած մտքի շտեմարանն է, որ պատրաստ է ծառայել գիտնականին և հասարակ գրագէտին անգամ։ Այժմ գրադարանը խիստ կերպով բաժանվում է երկու մասի՝ մէկը «ընթերցանութեան դահլիճ», միւսը «ռուսական բաժին». ընթերցանութեան դահլիճ ամեն ոք կարող է մտնել նախապէս տարվայ տոմսակ վերցնելով, իսկ ռուսական բաժինը մի քիչ աւելի անմատչելի է հասարակ գրագէտների համար. այս վերջին բաժինը ծառայում էր բացառապէս գիտնականներին՝ իրանց գիտական ուսումնասիրութիւնների համար։ Շատերն են օգտվում այս գրադարանից. հայերս էլ զուրկ չենք սրա շնորհներից. այստեղ աշխատել են (Ստ. Մալխասեանցը մինչև անգամ պաշտօն է ունեցել) և աշխատում են հայ երիտասարդներ, այստեղ են յղանում և հասունանում մեծ գործերը, այստեղ են կատարվում մեղուաջան աշխատանքները...

Գրադարանի հիմքը դրված է եղել դեռ Եկատերինէ II Կայսրուհու օրով, բայց պաշտօնական բացումը տեղի է ունեցել 1814 թ. յունվ. 2-ին, Ալէքսանդր I Կայսրի հրամանագրով։ Այս գրադարանն ունի իր ներքին ինքնավարութիւնը և չէ հպատակվում կառավարութեան հրատարակած օրէնքներին՝ գրադարանների վերաբերեալ։ Գրադարանի ներքին ինքնավարութեան գլուխն է մատենադարանի վերատեսուչը, որին հաստատում է Կայսրը։ 1861 թւին Ազատարար Կայսրը գրադարանի դիրեկտոր բարօն Կօրֆից յետոյ նշանակում է հայազգի կոմս Դելեանովին, որ յետոյ ստանում է լուսաւորութեան մինիստրի պաշտօնը։ Դելեանովի ժամանակ գրադարանը աւելի է հարստանում, վերանում են մի շարք խըրտութիւններ, հարստանում է թանգարանի մասը, որ կայ և առաջ. ժողովվում են թանգարժէք գրքեր (հազուագիւտ գրքեր. կոչվում են ունիկումներ), պատկերներ և ուրիշ իրեր՝ կապված մեծ մարդկանց անունների հետ։ Այսպէս՝ գրադարանը ունի «Ֆաուստի սենեակը», որ միջնադարեան ոճով է զարդարված. այս սենեակում դասաւորված են հին ձեռագիրները, շղթաներով ամրացված սեղաններին և ապակէ պահարանների տակ։ Կան Պետրոս Մեծին նուիրված սենեակներ, ուր ժողովված են նրա անուան հետ առնչութիւն ունեցող ամեն մի իր՝ նրա գրեստները, ինքնաձեռագիրները, բազմատեսակ պատկերները և նրան նուիրված կարիկատուրները. կայ և Եկատերինա II-ին նուիրված սենեակ և այլն։ Այս գրադարանի մի սրբութիւնն է համարվում «Остромировъ Евангеліе» հին ձեռագիր աւետարանը, որ գրված է 10-րդ դարում. կան և ռուս գրողների ձեռագիրները և նրանց պատկերները. այդպիսիներից աւելի շատ բան կայ առակախօս Կռիլօվի վերաբերեալ, որովհետև Կռիլօվը երկար ժամանակ ծառայել է այս գրադարանում։ Այս գրադարանը ունի և հայերէն հին ձեռագիրների բաւական հարուստ ժողովածու։

Գ. Տէր-Ռուբինեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» № 16-ի մէջ տպված Սիոն վարդապետի նամակի առթիւ Հին-Նախիջևանի եկեղեցիներից մէկում գտնվող մի պատկերի մասին մեզ հաղորդում են, որ լուրը խիստ չափազանցված է։ Ոչ մի փաստ և ցուցմունք չը կայ, որ այդ պատկերը կարող է պատկանել Լէօնարդօ-Վինչիի վրձինին, հետևաբար և ոչ մի Ջիօկոնդայի մասին խօսք լինել չէ կարող։ Այդպիսի պատկերներ հայոց եկեղեցիներում դժուարագիւտ չեն և մի առանձին արժէք չեն ներկայացնում։

◆ Մի քանի օրից ի վեր Էջմիածնից Թիֆլիս է եկել կաթողիկոսական դիւանապետ և ճեմարանի վերատեսուչ Բագրատ եպիսկոպոսը, յանձնարարութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, պաշտօնական գործերով։ Ամսիս 25-ին Բագրատ եպիսկոպոս ներկայացաւ փոխարքայի Միհրան եպիսկոպոսի և Ս. Ցարութինեանի հետ միասին։

◆ Քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան իր պարտականութիւնները կը ստանձնէ փետրվարի վերջերին։ Առողջական դրութիւնը դէպի լաւն է գնում, և այդ՝ շնորհիւ հիւանդին բժշկող բժ. Ցարութինեանի անդուլ ջանքերի։

◆ Պետական Դումայի անդամ Սկօբելևը հեռագրել է Պետերբուրգից «Каспій»-ի խմբագրութեանը. «Ես տեղեկութիւններ ստացայ, որ Բագուի կենտրոնական բանտում կոպիտ կերպով են վարվում բանտարկեալների հետ։ Ես խօսակցութիւն ունեցայ բանտային գլխաւոր վարչութեան պետի հետ, որ խոստացաւ ձեռք առնել միջոցներ»։

◆ «Зак. Рѣчь»-ի ասելով, քաղաքային նորակառոյց սպանդանոցի վերատեսչի պաշտօնում նշանակվում է քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։ Իբրև սպանդանոցի վերատեսուչ, իշխ. Արղութեանը ստանալու է 3600 ր. տարեկան ռոճիկ (իբրև քաղաքային վարչութեան անդամ նա ստանում է 4800 ր.), և, բացի դրանից, նրան տրվելու է քաղաքի հաշւով բնակարան վառելիքով ու լուսաւորութեամբ։

◆ Գորուց մեզ գրում են հետևեալը. «Հաստատ աղբիւրներից լուր է շրջում, որ մօտիկ օրերս Թեմիս սրբազան առաջնորդը գալու է տեղական հայ ժողովրդեան այցելութեան և առանձնապէս քննելու է հոգևոր կառավարութեան անդամ Ցակոբ քահանայ Խուցեանի և ընկ. մասին մեղադրանքները։ Ցուսալի է, որ Մեսրոպ սրբազանը անաչառութեամբ և հիմնաւորապէս կը քննէ գործը և մէջտեղից կը հեռացնէ վրացախօս ժողովրդի պառակտման պատճառը, որից երկար տարիներ տուժում են հասարակական գործերը։ Միանգամայն համոզված ենք, որ առաջնորդը կը յարգէ ժողովրդի իրաւունքը և իր այցելութեամբ կը վերականգնէ ժողովրդի մէջ խաղաղութիւն և միաբանութիւն, որին հայ ժողովուրդը կարօտ է ամեն տեղ։ Ցանկալի է ընդհանուր քննութիւն նշանակել Գորու գաւառի գիւղերում, ուր կարող է շատ բան երևան գալ»։

◆ Բանից դուրս է գալիս, որ, բացի Թիֆլիսից, ներկայումս մազործների գործադուլ է նաև Ռոստովում Դ./Վ.։

◆ Դոնի շրջանում զեմստվօ մտցնելու օրինագիծը մերժվել է։

◆ Թիֆլիսում լուսանկարչատուն պահող Ս. Մինևիկը (Пушкинская фотографія) ստացել է գերագոյն պարգև՝ ոսկէ մէդալ Լեֆլանդիայի նահանգի Վօլմար քաղաքի ցուցահանդէսին (1913 թ.) լաւագոյն լուսանկարչութեան համար։

◆ Հալաբարի հասարակական ակումբի անդամների ընդհանուր ժողովում ընտրվեցին նոր աւագների խորհրդի անդամներ՝ բժ. Իպլթեան, Ստ. Գալստեան, Գ. Գարդիշեան, Փորաքով, Ս. Նունուֆարեան, բժ. Ֆիզօլեան, Ա. Օհանբաբեան, Վ. Ղարիբեան և Ջօրեան։

◆ Ախալքալաքից, Ց. Դիլանեանից ըստացված է 10 րուբլի՝ «Մշակի» 1914 թ. տարեկան մի օրինակը ուղարկելու Սալմաստ գաւառի (Պարսկ.) Փայաջուկ գիւղի ծխական ուսումնարանին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ ԱՐ.

ՌԱԲԻՆԴՐԱՆԹ ՏԱԳՕՐ

Ռաբինդրանաթ Տագօր հնդիկ բանաստեղծ է, որ անցեալ տարվայ վերջին ստացաւ Նօբէլի համաշխարհային մրցանակաբաշխութեան՝ գրականութեան վերաբերեալ մրցանակը։

Տագօրը դեռ ևս յայտնի չէ Ռուսաստանում, հետևաբար և հայերիս, բայց Եւրոպայում, մանաւանդ Անգլիայում նրա մասին շատ են խօսում. իսկ իր հայրենիք Հնդկաստանում ուղղակի պաշտում և աստուծում են նրան, բառի իսկական իմաստով։

Թէ որքան ճիշդ են այդ ամենը, մենք ռուսերէնից թարգմանաբար առաջ ենք բերում հետևեալ կենսագրական տեղեկութիւնները։

«Նա ծնվել է 1861 թւին Կալկաթայում. ասպարէզ է իջել միաժամանակ որպէս երաժիշտ և որպէս բանաստեղծ։ Նրա առաջին նշանաւոր գործը մի օպերա է եղել, որը գրել է 18 տարեկան հասակում։ Դրանից յետոյ նա գրել է բազմաթիւ վէպեր, վէպիկներ, մանրավէպեր, պօէմաներ և վերջապէս «Ջիթանջալի» անունով պօէմաների ժողովածուն, որը հեղինակի շուրջը ստեղծեց ընդհանուր համակրութիւն և հաւանութիւն։ Նօբէլի մրցանակին ստանալուն նպաստեց գլխաւորապէս հէնց այդ ժողովածուն։ Տագօր անձամբ ինքն է «Ջիթանջալին» (Ջոհաբերութիւն երգերով) թարգմանել անգլիերէնի և գրքի աջողութիւնը այնքան մեծ է եղել, որ մի ամսվայ ընթացքում երեք հրատարակութիւն է սպառվել։

«Գրքին կցված է երկու առաջաբան։ Երկրորդ առաջաբանի հեղինակը պատմում է իր մի խօսակցութիւնը, որ ունեցել է եւրոպական կրթութիւն ստացած հնդիկ բժշկի հետ։ Բժիշկը բոլորովին չէ զարմանում այն աջողութեան վրա, որ բաժին է ընկել իր հայրենակցին։

«— Ես ամեն օր,—ասում է նա,—կարդում եմ Ռաբինդրանաթի գրուածքները։ Նրա բանաստեղծութիւնները մոռացնել են տալիս այն ամեն վշտերը, որ կեանքում բաժին է ընկնում ամենքիս։ Մենք ուրիշ բանաստեղծներ շատ ունենք, բայց նրանցից ոչ-ոք չի համեմատվի Ռաբինդրանաթի հետ։ Մենք, հնդիկներս, ընդհանուր մի խուլ համաձայնութեամբ մեր ժամանակաշրջանը անուանում ենք «Ռաբինդրանաթի ժամանակաշրջան»։

«Առանց չափազանցութեան կարող եմ ասել,—շարունակում է բժիշկը,—որ ոչ մի եւրոպացի բանաստեղծ իր հայրենիքում չէ վայելում այն յարգանքն ու պատիւը, որ ունի Ռաբինդրանաթը։ Նա հաւասարապէս մեծ է՝ թէ որպէս բանաստեղծ, թէ որպէս երաժիշտ։ Նրա բանաստեղծութիւնները երգում են 50.000,000 մարդ, Արևմտեան Հնդկաստանից սկսած մինչև Բիրման, ամենուրեք, որտեղ գործ է ածվում հնդիկ լեզուն։

«Նա 19 տարեկան հասակից դարձաւ յայտնի, երբ գրեց իր առաջին վէպը։

«Նա առաջինը և միակն է մեր «սրբերից», որ չարհամարհեց կեանքը, այլ, ընդհակառակը՝ սիրեց և երգեց այն, և ահա թէ ինչու մեր ժողովուրդն էլ սիրում է նրան»։

Մի ուրիշ հնդիկ պատմում է.

«Ռաբինդրանաթ Տագօրը ամեն առաւօտ ժամը երեքից սկսած նստում է հողի վրա և ժամերով խորհում։

«Տագօրների ցեղը տուել է մի շարք նշանաւոր մարդիկ, որոնցից երկուսը յայտնի դերասան են։ Բանաստեղծի եղբայր Դուիջենդրանաթը—մեծ փիլիսոփայ է»։

Այս բոլորից յետոյ գրքի երկրորդ յառաջաբանի իռլանդացի հեղինակը աւելացնում է.

«Ռաբինդրանաթ Տագօրի գրքից ես չեմ բաժանվում. նա միշտ ինձ հետ է, թէ գնացքում, թէ էլեքտրաքարշում և թէ ճաշելու միջոցին։ Նրա ինքնօրինակ պօէմաները, որ սքանչելի բանահիւսութիւն ունեն և վերին աստիճանի երաժշտական յանգաւորում՝ գծաւոր են թարգմանվում, նոյնիսկ իրա՝ հեղինակի ձեռքով, որ գիտէ անգլիերէն։ Այդ պօէմաները կարդալով մարդ մի այնպիսի աշխարհ է ընկնում, որի մասին երազում են միզանից ամենքը։

«Ռաբինդրանաթ Տագօրը լաւատես է կեանքի վերաբերմամբ, միաժամանակ և պանթէիստ է, այդ բառի լաւ իմաստով։ «Կեանքը գեղեցիկ է. գեղեցիկ է նրանում և ամե՛ն ինչ։ Գեղեցիկ է բացվող վարդը, գեղեցիկ է և ողորմութեան համար ձեռք պարզող աղջիկը։ Գեղեցիկ է հանգչող արևը, գեղեցիկ է ծագող արշալոյսը... Ամեն ինչ, ամեն ինչ գեղեցիկ է»։

Իսկապէս գեղեցիկ են և նրա բանաստեղծութիւնները, որ թարգմանաբար տպված են ռուսական թերթերում։

Նրա բանաստեղծութիւնները աղօթքի և օրհներգութեան բնոյթ ունեն։

Աղօթք և օրհներգութիւն առ Բարձրեալը, առ վսեմը։

Աղօթք և օրհներգութիւն առ բնութիւնը, առ մարդը։

Աղօթքներ և օրհներգութիւններ, որ լի են քնարական արտառոյ գեղումներով և ծաւալուն զգացումներով։

Այդ բանաստեղծութիւնները, որ թարգմանութիւնից թարգմանութիւններ են և, անշուշտ, շատ բան են կորցրել, դարձեալ նուրբ են և խորազգաց, նրանցում արտայայտված զգացումները՝ վարակիչ, որ ապացոյց է բանաստեղծի տաղանդի մեծութեան։

Արժէ ծանօթանալ այս բանաստեղծի հետ։

Ս. Ր.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օ պ է ր ա

Կիրակի, յունվարի 26-ին, Արքունական Թատրոնում այս սէզօնում երրորդ անգամ ներկայացվեց Օֆէնբախի «Հօֆմանի հէքիաթները» օպէրան, որ իր գեղեցիկ երաժշտութեամբ ու սիւժէով դասվում է աջող օպէրաների շարքում։

Ըստ սովորականի աջող էր Լազարևը Հօֆմանի դերում։ Այդ գիշերը շնորհալի արտիստը, ինչպէս ասվում է, հիանալի էր. իր հոյակապ ձայնով ու անթերադրոսիկ խաղով անման էր Կուրղնէրը իր բարդ դերում։ Նոյնպէս աջող էին տ. Օրակեվիչ, Տիխօնօվա, Գզօվսկայա, պ. Իւշչենկօվ, Էգրօվ, Դէմիդօվ, Վլադիմիրօվ։

Օրկէստրը վարպետօրէն ղեկավարեց Իվ. Պալիևը։

Այս սէզօնի օպէրային խումբը ընդհանուր առմամբ լաւ խումբ է և երաժշտասէր հասարակութեան ջերմ ընդունելութիւնն է վայելում։

Խումբը պատրաստում է մի երկու երաժշտական նորութիւն ներկայացնել։ Ե.

ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երևան, 20 յունվարի

Հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ Ց. Ոսկանեանի, Կարսում վերջացնելով իր ներկայացումները վերադարձել է մեզ մօտ։

Խումբը իր առաջին ներկայացումը տուեց ամսիս 18-ին Ջամփոլադեանի թատրոնում և խաղաց առաջին անգամ տեղիս բեմի վրա Շիրվանզադէի «Չար-Ոգի» դրաման 4 գործ.։

Ինչպէս պիէսայի անունը, նոյնպէս և դերասանական խմբի այցը գրաւել էր ժողովրդի ուշադրութիւնը։

Խաղը անցաւ սահուն։

Պիէսայի գլխաւոր դերերից մէկը՝ Գիժ-Դանիէլի դերը՝ խաղում էր պ. Ոսկանեանը, որին աջողվել էր բերացնել այդ դերը։

Աջող էին տ. Արուս (Սօնա), պ. պ. Ստեփանեան (Ոսկան), Թորոսեան (Կարապետ), տ. տ. Սօֆի-Վարդիթեր (Շուշան), Սօֆիկ (Զանուշան), մանաւանդ Անահիտ (Զաւահիր). սատն էր պ. Ալիխանեան II (Մուրադ)։ Ընդհանուր առմամբ թէ պիէսան և թէ խաղը լաւ տպաւորութիւն թողեցին հանդիսականների վրա, և հասարակութիւնը ցրվեց գոհ սրտով։

Նոյն խումբը ամսիս 19-ին խաղաց Ֆիլիպի «Կարմիր բժիշկ» դրաման 3 գործ. և «Զարաֆճի» ֆարսը 3 արար.։

Ինչպէս դրաման, նոյնպէս և ֆարսը անցան աջող։

Ֆէա

—

Բագու, 24 յունվարի

Նրէկ երեկոյեան Աբէլեանի ղեկավարութեամբ գործող դերասանական խումբը Մարդասիրական Ընկ. դահլիճում տուեց իր հերթական հինգերորդ ներկայացումը. խաղում էին «Հրէուհին»։

Այդ ներկայացումը խմբի ամենաաջողված ներկայացումը կարելի է համարել. սակայն ափսոս որ այս անգամ չափազանց քիչ հասարակութիւն կար։

Գեղեցիկ Եղիազար էր պ. Աբէլեանը և պիէսայի սկզբից մինչև վերջը իր վրա կենտրոնացած պահեց հասարակութեան ուշադրութիւնը։

Օր. Ժասմինը հրէուհի Ռաքէլի դերում վատ չէր. օրիորդը թէև լաւ սուբրէտկա է, նա լաւ է և դրամատիկ դերերում, սակայն նրան այդ ամպլուայի համար դեռ շատ բան է պակասում։

Մնացած դերակատարները իրանց ոյժերը ներածին չափ պահպանում էին անսամբլը։

Կիրակի, ամսիս 26-ին, օր. Ժասմինի բենեֆիսին խումբը խաղում է Գէի «Տրիլբին»։

Բացի քաղաքի ներկայացումներից՝ խումբը չէ մոռանում նաև քաղաքի բայոններում ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպելու. այսպէս՝ օրինակ՝ ամսիս 24-ին Հայկական Գաղութում խաղացվել է «Չար ոգին», 23-ին նոյնը Բալախանիում, իսկ 25-ին Սև-քաղաքի ժողովրդական տանը դնում են «Օթելլօն»։

Վաղարշակ Թումանեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

Բեռլին, 30 յունվարի (ն. տ.)

Ցունվարի 10-ին տեղի ունեցաւ Բեռլինի առաջնակարգ սրահներից մէկում տեղական հայութեան կողմից տուած երեկոյթը. գորգերով և ծաղիկներով շքեղ զարդարված մեծ սրահը լիքն էր մեծաքանակ հասարակութիւններով, որի մէջ կային և առանձնապէս հրաւիրված բազմաթիւ նշանաւոր անձնաւորութիւններ և կարևոր ընկերութիւնների ու թերթերի ներկայացուցիչներ։

Երեկոյթի մասնաժողովը աշխատել էր այս անգամ, հակառակ նախկին սովորութեան, տալ երեկոյթին զուտ հայկական բնաւորութիւն, մի հանգամանք, որ մեծապէս նպաստեց երեկոյթի արտաքոյ կարգի աջող ընթացքին։ Հայ հասարակութեան տիկիններից և պարոններից շատերը հագնվել էին հայկական տարազով, և դահլիճը զարդարված էր գորգերով և արևելեան ոճով սարքված քիօսկերով։

Երեկոյթը բացեց դոքտ. Լեփսիուս մի ճառով հայկական ռէֆօրմների յուզալի դրութեան և հայերի կուլտուրական նշանակութեան մասին։ Ճառից յետոյ ցոյց տրվեցին մի շարք նկարներ հայկական անցեալից և ներկայից։ Երաժշտական մասում նուագվեց Կալաշնիկօֆի հայկական սուիտան և մի գերմանական խումբ մեծ հմտութեամբ երգեց հայկական երգեր։ Թէ երաժշտական մասը և թէ հայկական պարերը մեծ հաւանութեան արժանացան։

Բեռլինի հայկական երեկոյթները գնալով աւելի ժողովրդականութիւն են գրաւում տեղիս գերման հասարակութեան մէջ և նպաստում են փոխելու այն վայր ի վերոյ և աննպաստ կարծիքը, որ տիրում է Գերմանիայում հայերի նկատմամբ։ Նոյն իսկ «Berl. Tag.» թերթը, որ երբէք չէ փայլել իր հայասիրութեամբ, նուիրել է հայկական երեկոյթի նկարագրութեանը մի սիւնակ և ստիպված է խոստովանելու՝ «կարելի է ասել, որ Բեռլինի ոչ մի օտար գաղութ չէ կարողանում իր հանդէսները այնպիսի բարձր շքեղութեամբ կատարել, ինչպէս հայկական գաղութը»։ Եւ Բեռլինի հայերից քիչ աւել անդամներ ունեցող փոքրիկ հայկական գաղութի դիմաց կան շատ ուրիշ բազմանդամ և հարուստ գաղութներ, որոնք ունեն իրանց դեսպանութիւնները, իրանց հարուստ միջոցները, իրանց ազդեցիկ կապերը։

Զ. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մերվ, 3 յունվ.

Մերվի աղօթատան գործակալի պաշտօնակատար և իմ պաշտօնակից Ալ. ք. Պապովեանը «Մշակի» № 175-ում (1913 թ.) գետեղել է իր հերքումն իմ հերքման դէմ, որ լոյս էր տեսել նոյն թերթի նոյն թւի № 151-ի մէջ։

Հայր պաշտօնակատարի վրա բարդած իմ ամբաստանութիւններից նա լիաբերան ընդունում է միայն մէկը, այն, որ նա հակառակել է երէցփոխին՝ ինձ մոմ ուղարկելու։ Ապա ոչ ուղղակի, կէս-բերան խոստովանում է նաև, թէ նա ինձ քահանայական պաշտօնից զրկված է յայտարարել։

Միւս ամբաստանութիւններս նա համարում է «ոչ ուղիղ և իրականութեան անհամապատասխան»։

Որպէսզի իմ առարկութիւնները մերկ խօսքեր չը համարվեն, այսու կոչ եմ անում մեր հոգաբարձութեան իր նախկին կազմով և խնդրում յատկապէս, որ նա բարեհաճի մամուլի մէջ հաստատել կամ հերքել իմ հետևեալ ամբաստանութիւնները, որոնց հ. պաշտօնակատարը համարում է «ոչ ուղիղ և իրականութեան անհամապատասխան»։

[illegible]

դիք էր տալիս, ինչու նա նախօրօք չը դիմեց հոգևոր իշխանութեան բացատրութիւնը լսելու. կամ ինչ կարիք ունէր նա՝ անձամբ գնալու փոխադարձ վարկի շինութիւնն և խնդրելու ու պնդելու, որ առաջնորդին հեռագիր տրվի, ինչպէս ասում է ինքը հ. պաշտօնակիցս։ Զէ որ նրա ձեռքը ոչ ոք չէր բռնում այդ հեռագիրը տալու անձամբ իբր պաշտօնական իրաւատէր և պատասխանատու անձն. չէ որ այդ հեռագիրը տալու պարտքը յատկապէս նրանն էր և նա հոգաբարձութիւնից կախում չունէր։

Ես իմ հերքման մէջ գրել էի. Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեան համաձայն՝ սինօդը հրամայել է հեռացնել ինձ և այլն...։ Հ. Պապօվեանը չակերտների մէջ է առնում վերոյիշեալ խօսքերս և իմ հասցով ասում. «սակայն սխալվում է»։ Եթէ ես սխալվում եմ, ում հրամանն է կատարել սինօդը՝ կարգադրութիւնն անելով։

Ես էլ, մի տեսակ, ուզում եմ միանալ հ. պաշտօնակատարին և մեղադրել մերձաւոր իշխանութեան, թէ միթէ սա չը գիտէ, որ ես վարչական պաշտօններ չունեմ, էլ ինչու էր հ. Պապօվեանին նեղութիւն տալիս. բայց մէկ էլ այն ժամանակ Կռիլօվն է միտս գալիս իր «Зеркало и обезьяна» առակով։ Հէնց որ ուզում եմ իշխանութեանը մեղադրել, առակի յայտնի խօսքերն են առաջ կտրում, և ստիպված եմ լինում լռելու։

Այս ամենից յետոյ համարձակվում եմ ենթադրել, որ իմ հերքման առիթով հ. Պապօվեանը միմիայն մի բան ունէր ասելու, այն, ինչ իր հերքման վերջումն է վկայել, թէ «սխալվելը... բոլոր մահկանացուներիս էլ յատուկ է»։

Արշակ ք. Տէր-Ոսկանեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍԱԿԻ ԱԻԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ

Т-во Патентъ, Варшава, А. Крестъ, отд. 124. Լրագրում կարդացի այդ ֆիրմայի յայտարարութիւնը, որ 4 ր. 95 կ. ուղարկում են 16 արժէքաւոր իրեր. ժամացոյց, ժամացոյցի շղթայ, պորտմօնէ, բրելօկ, բէնօկլ և այլն...

Գայթակղվելով այդ յայտարարութիւնից՝ ուզեցինք փորձել։ Գրեցինք մի բաց նամակ. ստացանք ծանուցագիրը, որով պահանջում են ոչ թէ 4 ր. 95 կ., այլ 6 ր. 28 կ.։ Սա՝ մի շառլատանութիւն։ Վճարեցինք փողը, պասիկան տուն բերինք։ Բացինք. հանեցինք անպէտք առարկաներ, որոնց մէջ չը կար խոշորացոյցի պատկերները և ոչ էլ խոշորացոյց։ Սա երկրորդ շառլատանութիւն։ Ժամացոյցի համար ասված էր, որ լարվում է 40 ժամը մի անգամ. սա անամօթ ստախօսութիւն է. ընդհակառակը օրական երեք անգամ պիտի լարել, որ անկանոն կերպով բանի։ Իբրև ժամացոյց բոլորովին անպէտք է։ Մնացած առարկաների վրա խօսելը աւելորդ է, որովհետև բոլորն էլ անպէտք բաներ են։ Իմ նպատակն է այս երկտողով զգուշացնել հասարակութեան, որ ինձ նման թակարդի մէջ չընկնեն։

Սարիբէգ Տէր-Մելքիսեդէկեան

Կարս

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիս, 25 յունվ.

Հայուհեաց Որբախնամ Ընկ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետևեալ նուիրատուութիւնները. Գ. Գ. Կուզանեանից, ի յիշատակ քրոջ՝ օրիորդ. Ս. Գ. Ամիրեանի, 50 ր., Ստ. Եարզուլեանից՝ Իս. Գարիցիլեանի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն՝ 10 ր., «Նուէր Մանուկներին» հրատարակչական ընկերութիւնից 1913 թ. «Հասկեր» ամսագիրը 12 հրատարակութիւններով։

Վարչութիւն

Հաղբաթ, 20 յունվ.

Ցայտնում ենք մեր շնորհակալութիւնը մերվարժնակ Միքայէլ Ե. Գէօզչայեանին, որ իր հանգուցեալ մօր յիշատակին նուիրել է 25 ր. Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղիս ճիւղին և 25 ր. էլ մի հասարակական կամուրջի կառուցման գործին։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Հաղբաթի ճիւղի վարչ. նախագահ՝ Լեւոն Սէյլեան

Թիֆլիս, 22 յունվ.

Նորաշէնի Մարիամեան օր. ուսումնարանի չքաւոր աշակերտուհիներին օգնող վարչութիւնը ստացաւ նոյն դպրոցի չքաւոր աշակերտուհիների ճաշարանի օգտին հետևեալ նուիրատուութիւնները. օր. Ե. Ս. Սուքէնեանից 10 ր., տ. Մ. Կաֆեանից 6 ր., մայրապետ Թայիրեանից, տիկ. Մ. Միլեանից, աւագ-վարժուհի Ն. Պալատայից, տ. տ.

[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՈՒԼՂԱՐԻԱ

[illegible]

կոնգրէս գումարելու համար։ [illegible] բաստական ժողովին կը մասնակցեն հրէութեան մի քանի տասնեակ ամենաականաւոր ներկայացուցիչներ Եւրոպայի և Ամերիկայի, որոնց թւում նաև մի քանի պատուիրակներ Ռուսաստանից։ Խորհրդակցութեան ծրագիրը գաղտնի է պահվում, բայց բուլղարական մամուլի մէջ երևցած կցկտուր տեղեկութիւնների հիման վրա կարելի է ասել, որ խորհրդակցութեան հիմնական կէտը լինելու էր Բրիւսէլում կամ եւրոպական մայրաքաղաքներից մէկում մի առանձին ներկայացուցչական օրգան հիմնելու հարցը, մի օրգան, որ վարէր բոլոր գործերը, որոնք շօշափում են հրէութեան շահերը իր ամբողջութեան մէջ, աւելին մի համազգային գերագոյն օրգան։ Ըստ այդ ծրագրի, այդ օրգանը պէտք է լինի մի տեսակ հրէական միջազգային պարլամենտ, այնքան հզօր, որ նա կարողանայ բանակցել պետութիւնների կառավարութիւնների հետ։ Խորհրդակցութիւնը կազմակերպողների մըտքով, հրէութիւնը արդէն աճել է և դուրս եկել նեղ շրջանակներից, որոնց մէջ նրան դնում է առանձին պետութիւնների ոչ միշտ բարեացակամ քաղաքականութիւնը, և ժամանակ է, որ նա, հրէութիւնը, յայտարարէ իր միջազգային նշանակութեան և իր ազգային դէմքի մասին։ Ինչպէս մի լրագիր յայտնում է, կոնգրէսը կազմակերպողների տնօրէնութեան ներքոյ կայ մի քանի միլիոն ֆրանկի գումար, որ հաւաքված է յատկապէս հրէական պարլամենտական ֆոնդ կազմակերպելու նպատակով։

Ա Ն Գ Լ Ի Ա

Անգլիական տրէդ-իւնիօնները.—Անգլիական նոր օրէնքի համաձայն բանւորական դաշնակցութիւնները իրաւունք են ստանում սեփական միջոցներից ծախսել քաղաքական գործունէութեան վրա, այն պայմանով, որ իրանց մասնակցութիւնը քաղաքական գործերում նախապէս որոշվի գաղտնի քուէարկութեամբ։

Այդ հիման վրա տրէդ-իւնիօններում քուէարկութեան է դրված քաղաքական նպատակների համար ֆոնդ ստեղծելու հարցը։ Բանւորական կուսակցութեան քաղաքական ակտիվ գործունէութիւնը, մեծ մասամբ, կախված է նրանից, թէ ինչ կասեն տրէդ-իւնիօնները ֆոնդ ստեղծելու հարցում, որովհետև բանւորական կուսակցութեան գլխաւոր ույժը կազմում են տրէդ-իւնիօնները։ Որովհետև քուէարկութիւնը տեղի է ունենում ամեն մի իւնիօնում առանձին, իսկ նրանց թիւը շատ մեծ է, ուստի վերջնականապէս դեռ չէ պարզվել քուէարկութեան հետևանքը, բացի մի քանի կազմակերպութիւններից։ Այսպէս՝ ածխահանքերի դաշնակցութեան 500,000 անդամներից, 81%-ն է մասնակցել քուէարկութեան, որովհետև անչափահասները ձայնի իրաւունք չունեն. դրանցից 261,000 հոգի ձայն են տուել քաղաքական ֆոնդի օգտին, իսկ 194,000 ֆոնդի դէմ։

Հիւսիսային Ամալգամացիայի ջուլհակների 89%-ն է ձայն տուել. դրանցից ֆոնդի կողմնակից են 98,158, իսկ հակառակ են 75,893. մանողների դաշնակցութիւնից ձայն են տուել 35%-ը—15,496 ֆոնդի կողմնակից, 1340 հակառակ։ Մեքենագործների ընկերութեան միայն 1/4 է ձայն տուել՝ 20,586-ը ֆոնդի կողմնակից, 12,140-ը դէմ։ Այսպէս՝ առ այժմ ստացված թւերի մեծամասնութիւնը քաղաքական ֆոնդի կողմնակից է։ Թէև քաղաքական գործունէութեանը բացասաբար վերաբերվող կամ անտարբեր (ձայն չը տուող) տրէդ-իւնիօնների թիւը շատ մեծ է։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

կանապէս հրաժարվել Պետական Դումայի նախագահի պաշտօնից։

Պետերբուրգից հեռագրում են, որ ֆինանսների մինիստր է նշանակվելու կոմս Վիտտէն։ Կոկօվցեվի տեղ պրեմիէրութեան համար տրվում է նաև Խարիտօնօվի անունը։

Ռուսաստանը և Անգլիան փաստացին պարսից կառավարութեանը, որ էկս-շահ Մահմէդ-Ալիի բոլոր մտոբումները՝ նորից ձեռք ձգելու կորցրած գահը՝ կը հանդիպեն վճռական դիմադրութեան նրանց կողմից։ Ռուսաստանը խոստ հսկելու է նրան, երբ Օդեսսա վերադառնայ։

Պետերբուրգից հեռագրում են, որ ժող. լուսաւորութեան մինիստրի հրաժարականը օրվայ խնդիր է դարձել։

Ռոթ Գօսին 50,000 ր. է նուիրել Մոսկվայի կանանց բարձր դասընթացքներին։

Պետ. Դումայի կուլուարներում խօսվում է, ինչպէս հեռագրում են Պետերբուրգից, որ Կոկօվցեվը և Սազօնովը ներկայացրին Ցարսկօէ Սէլօում իրանց հրաժարականը, որը, սակայն, չընդունվեց։ Կոկօվցեվի և Բուխլովի միջև երկաթուղային հարցի առիթով ստեղծված տարաձայնութիւնը անհարթելի է։ Պրեմիէր նշանակվելու է Բուխլովը։ Կոկօվցեվին տրվելու է դեսպանի պաշտօն Հռոմում կամ Պարիզում։ Սազօնովին փոխարինելու է Վիէննայի ռուսաց դեսպան Շեբեկօն։

Օդեսսայում երաժշտագէտ Կիւսսի անտիպ գրուածքները մի կապոցով, որ կշռում էր 16 պուդ, կորան։ Գլուխը կորցրած երաժշտագէտը ուզեց ինքնասպանութիւն գործել, սակայն սպանեց կնոջը։

Ռուս նացիօնալիստները իրանց համագումարին հրաւիրել են բոլոր մինիստրներին, բացի Կոկօվցեվից և Տիմաշեվից։

Պետ. Դումայի անդամ քահանայ Մէշկօվսկին Պետ. Դումայում մեղադրանքներ ուղղեց «Հրէից թագաւոր» պիէսի հեղինակ Կ. Ր.-ի հասցէին։ Հաւանօրէն Մէշկօվսկին չը գիտէր թէ ով է պիէսի հեղինակը։ Ինչպէս հաղորդում են, սինօդի օբէր-պրօկուրօրը կանչել է Մէշկօվսկիին ներողութիւն խնդրել տալու համար։

Ցայտնի բարեգործ Շախօվը տկար է թոքերի բորբոքումով։

Գ. Ստօլիպինի արձանը կանգնեցնելուց յետոյ, հանգանակված գումարից աւելացաւ 100,000 րուբլի։ Այժմ, ինչպէս հեռագրում են Կիևից, այդ գումարով քաղաքը պէտք է առանձնացնէ պատմական ճանապարհի տեղերը։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

[illegible]

... է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 50 ր. ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.։

ԲՕՐՋՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բօրժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.։ Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բօրժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Փօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Փօստատար գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Փօստատար գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26/25—(II և III կարգի վագօններով)—10 ժ. 50 ր. առ.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.։

ԲՕՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.։ Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի Սերվիսանտուհի

պարոն ցանկանում է ունենալ մասնաւոր դասեր։ Ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել հետևեալ հասցէով.
Вельяминовская, 4. П. Безирганяну.
63. 3—1

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 թ.
(Պուշկինսկայա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայից հիւանդութ.։
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայից հիւ.։
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վերաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայից հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԳԱԻԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—12

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ
հայոց եկեղեցիների համար հարկաւոր են երկու ձայնեղ և փորձված
ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐ
տարեկան ապրուստը ռոճիկի հետ միասին 600—700 րուբլի։
Ցանկացողները, իրանց մասին հարկաւոր տեղեկութիւնները հաղորդելով՝ դիմելու են հետևեալ հասցէով. Астрахань, благочинному армянскихъ церквей—священнику Галусту Карташьянцъ.
(Ե. Հ.) 62. 3—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ԾԻԾԱՂԻ ՏԿՃՈՐ“

Անեկդոտների և սրախօսութիւնների ու Մօլլա-Նասրէդդինի ընտիր առակների ժողովածու։ Գրքի երեսին այս նկարը մեծ գիրքով։ Գինն է 20 կօպ.։ Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին և կազմողին՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. А. Г. Есаянцу. Գրքի գինը և ճանապարհի ծախսը 9 կօպ. մարկաներով ուղարկել առաջուց։ Գումարով ուղողներին 100 հատը կէս գնով, այսինքն 50% զեղչ. 50 հատին 40% զեղչ. 25 հատին 30% զեղչ։ Ճանապարհածախսը գնողի վրա։ Գումարով ուղողները պէտք է ղրկեն կանխավճար, մնացեալը վերադիր վճարով։
(օ.մ.) 29. 20—7

ԿԵԱՆՔԻ ԷԼԷԿՍԻՐ ԺԻՆ-ԶԷՆԳ
1000 տարի է, որ Չինաստանում և Տիբէթում բժշկական նպատակով գործածվում է չինական հրաշագործ ԺԻՆ-ԶԷՆ արմատը (կենաց արմատ) և պանտերի թանգագին արիւնը (Իգիւրբի եղջիւրներ) որպէս միանգամայն բուժիչ միջոց. և որը, ինչպէս վկայում է չինական առանդութիւնը, վերադարձնում է մարդու կեանքը և զէն վանում մահը. ԺԻՆ-ԶԷՆԳԸ պատրաստված է բացառապէս այդ դեղերից. նա մի ամսվայ ընթացքում կատարելապէս և վերջնական կերպով բուժում է սեռական թուլութիւնը, ջղային թուլացումը, արեան պակասութիւնը. վերադարձնում է երիտասարդական թարմութիւնն ու առողջութիւնը։ ԺԻՆ-ԶԷՆԳԸ գոյութիւն ունեցող դեղերից լաւագոյնն է և անփոխարինելի։ Սրուակի գինը 5 ռուբ. առանց ճանապարհածախսի։ Ծախվում է դեղային առաջնակարգ խանութներում։ Պահեստը Կովկասի համար՝ Тифлисъ, Черкезовская, 83, кв. 5—6. Որպէս անվնասակար դեղ՝ թոյլատրված է Իրկուտսկի Բժշկ. Վարչ.-ից № 4698 գրութեամբ։ Իսկական ԺԻՆ ԶԷՆԳԸ ունի հետևեալ ստորագր.
Առանց այդ ստորագրութեան եղածները անօգուտ են։
65. 10—1

ԻՆԺԵՆԵՐ
Ի. Ս. ՊՈՆԴՈՅԵՎ
ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ
ԿԱԹՍԱՅԻ ԵՐԿԱԹ
ԱՆԿԻՒՆԱՅԻՆ ԵՐԿԱԹ
ՏԱՆԻՔԻ ԵՐԿԱԹ
(սեւ եւ ցինկով պատած)
ՑԷՄԷՆՏ, աւազներ, գունդը, կրակի դիմացող աղիւս եւ կաւ, մեխեր, ամեն չափսի եւ այլ շինութեան համար։
— ԹԻՖԼԻՍ —
Նիկոլաեւսկայա, 164, անկիւն Բակինսկայա փ.
— Տելեֆոն գրասենեակի № 123. —
Շինութիւնների համար աղիւս՝ Վակէում գտնվող աղիւսի սեփական գործարանից։
(14,28) 34. 32—2

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
Վաճառվում են հետևեալ հրատարակութիւնները

1) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրձինի, I և II հատորներ	1 ր.	50 կ.
2) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի		40 կ.
3) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ.	1 ր.	20 կ.
4) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի		40 կ.
5) ԱՐԲԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ		15 կ.
6) ՁԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի		50 կ.
7) ԿԵՐՊՆԵՐ, բանաստեղծ. հաւաքածու, Վ. Մալէզեանի	1 ր.	
8) ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի		40 կ.
9) ՄԻ ՀՆՁԻՒՆԻՆ ՄԻ ԳԻՐ (վեպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի		40 կ.
10) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի		35 կ.
11) ԶՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով		15 կ.
12) ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, Թարգմ Մ.-ի		15 կ.
13) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի		30 կ.
14) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի		25 կ.
15) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի		80 կ.
16) ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ.	1 ր.	50 կ.
17) ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ. Արթիւր Միւլլէրի, Թարգմ. Իս. Ցարութիւնեանի.		40 կ.
18) ՓԱՐԱՒՈՆՆ ՈՒ ՀԱՆՃԱՐԸ, Աւ. Եզեկեանի.		15 կ.
19) ОТВѢТЪ АРХІЕПИСКОПА МЕЛХИСЕТЕКА МУРАДЬЯНА НА ПОСЛАНІЕ РИМСКАГО ПАПЫ ЛЬВА XIII.		20 կ.
20) ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԸ, ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, բժ. Արտ. Շխեանի		20 կ.
21) ТУБЕРКУЛОЗЪ, ЧАХОТКА и ОБЩЕСТВО, բժ. Արտ. Շխեանի		25 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից՝ փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ կը լինի միայն 25%։
(6) 10—4

ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐԸ
դարձնում է կաշին թաւշի պէս կակուղ ու քնքոյշ և տալիս է նրան թարմ երիտասարդական բնական կոլօրիտ։

Անփոխարինելի է որպէս պարահանդիսային ու սալօնային և առհասարակ թէ ցերեկվայ և թէ երեկոյեան շպար։ Կաշին պահպանում է եղանակի ազդեցութիւնից։

Այդ շպարը հիանալի կերպով կպչում է կաշուն։ Նա պատրաստված է բացառապէս ամենաընտիր հիմնական նիւթերից, որոնք կաշու համար միանգամայն անվնասակար են։

Գնորդները, սեփական շահերն ի նկատի ունենալով, պէտք է հետևեն, որպէսզի գնելուց ստանան իսկական № 4711 ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐ։
(M. 544878) 8—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный